



**РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА**

№6 ЧЭРВЕНЬ 1953г.

+ 1 выкройка

Для дзяцей рэспублікі



Малая жанчына з радасным хваляваннем рыхтуецца стаць маці. Яна прыходзіць у кансультацыю. Зусім незнаёмыя людзі прымаюць сардэчны ўдзел у яе жыцці і ў жыцці таго чалавека, які павінен з'явіцца на свет. Урач дае ёй сяброўскія парады, указанні, настаўленні. Усё гэта здаецца нам само сабою зразумелым.

Ахова мацярынства і дзяцінства ў нашай краіне — адна з выдатных заваёў Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Працоўныя жанчыны старэйшага пакалення добра памятаюць, у якіх жахлівых умовах знаходзілася жанчына-маці ў царскай Расіі. 95 процантаў жанчын раджала без усякай медыцынскай дапамогі. Колькі жыццяў было загублена бабкамі-павітухамі і знахаркамі! А колькі жанчын гіне зараз у капіталістычных і каланіяльных краінах! У Амерыцы парадзіха абавязана плаціць за ўсё: за перадродавы догляд, за ложак у радзільным доме, за харчаванне ў больніцы. У Індыі 150 тысяч жанчын штогод памірае ад радзільнай гарачкі.

У Савецкім Саюзе маці і дзеці акружаны найвялікшай увагай. Толькі ў нашай рэспубліцы налічваецца 428 жаночых і дзіцячых кансультацый. Кожнай жанчыне забяспечана магчымасць раджаць у радзільным доме.

На здымках (зверху): у новым радзільным доме г. Баранавіч маладую стаханаўку Н. І. Кораб кансультуе ўрач Т. М. Шакун. Унізе: акушорка гэтага-ж радзільнага дома Н. І. Васькіна прышла дамоў да Д. П. Сівец даведацца, як адчувае сябе маці і яе нованароджаны сын.

Фото С. Капелькі.



Вясельнае

Раман САБАЛЕНКА

Я ад радасці спяваю, не ад хмелю
На тваім, дачушка, на вяселлі.
Як туман, знікае хмель у момант —
Маладую-ж назаўсёды бяруць з дому.
Як успомню, прыгадаю маладосць,
Долю сірат беспатольных, лёс удоў,
Зажурыцца-б мне, заплакаць акурат.
Гэтак-жа калісь мяне з двара
Маладою бралі ў хату батракову, —
Слёзы матчыны ліліся ўслед ракою.
Я-ж не плачу,

Я журыцца не хачу,
Слёзы горкія нагамі прытапчу.
Хай на лес сухі яны ды на палын, —
Зяць мой будзе мне, як родны сын.
Ён разумны, ён ласкавы, як ніхто,
Хоць і рос на людзях сіратой.
Лепш за маці даглядала, шанавала,
Над калыскаю ягонаю спявала
Мужнай калыханкай словы гімна
Маці — клапатлівая Радзіма.
А як стаў на ногі ён, —

за руку

Пазяла яна яго ў навуку.
У наш калгас прыехаў, як дадому,
З інстытута хлопец аграномам.
Ён хадзіў па полі між пшаніцы,
Каласкі казалі: «Час жаніцца»...
Лугам ён ішоў, і травы ў пояс
Нахіляліся, шапталі тое-ж.
Дрэвы лапушыстыя ў прысадах
Сустрэкалі гэткую-ж парадай.
А калі дахаты Стась заходзіў,
Дык з маёй Марынкi воч не зводзіў.
Я з-пад хусткі, з-пад далоні ненарокам
На дзяўчынку сваю кіну вокам,
Бачу, — здольнасць гэткую ўсе маці маюць, —
Што й дачка мая яго кахае.
Не памыліцца ніколі ў маці сэрца:
Жыць у шчасці ім ды ў радасці да смерці.
Гэта праўда...

А ў маю нядаўна хату
Брыгадзіра ён прыслаў за свата.
Адказала я па звычаю старому:
— Не аддам дачушкі свае з дому,
Адна, красачка, живе яна ў мяне,
Быццам сонейка вясновае ў акне.
А сама падумала тым часам:
Хай прыходзіць хлопец, калі ласка,
Сем'янінам селіцца няхай у хату,
Зяцю буду я, як сыну, рада.
Я ад радасці спяваю, — не ад хмелю
На тваім, дачушка, на вяселлі.

На першай старонцы вокладкі: стаханаўка мінскай фабрыкі «Комунарка» З. І. Каранеўская з сынам Вовай.

Фото А. Дзіглава

На чацвертай старонцы вокладкі: «Першае прызнанне». З карціны мастака А. Волкава.

РАБОТНІЦА і СЯЛЯНКА

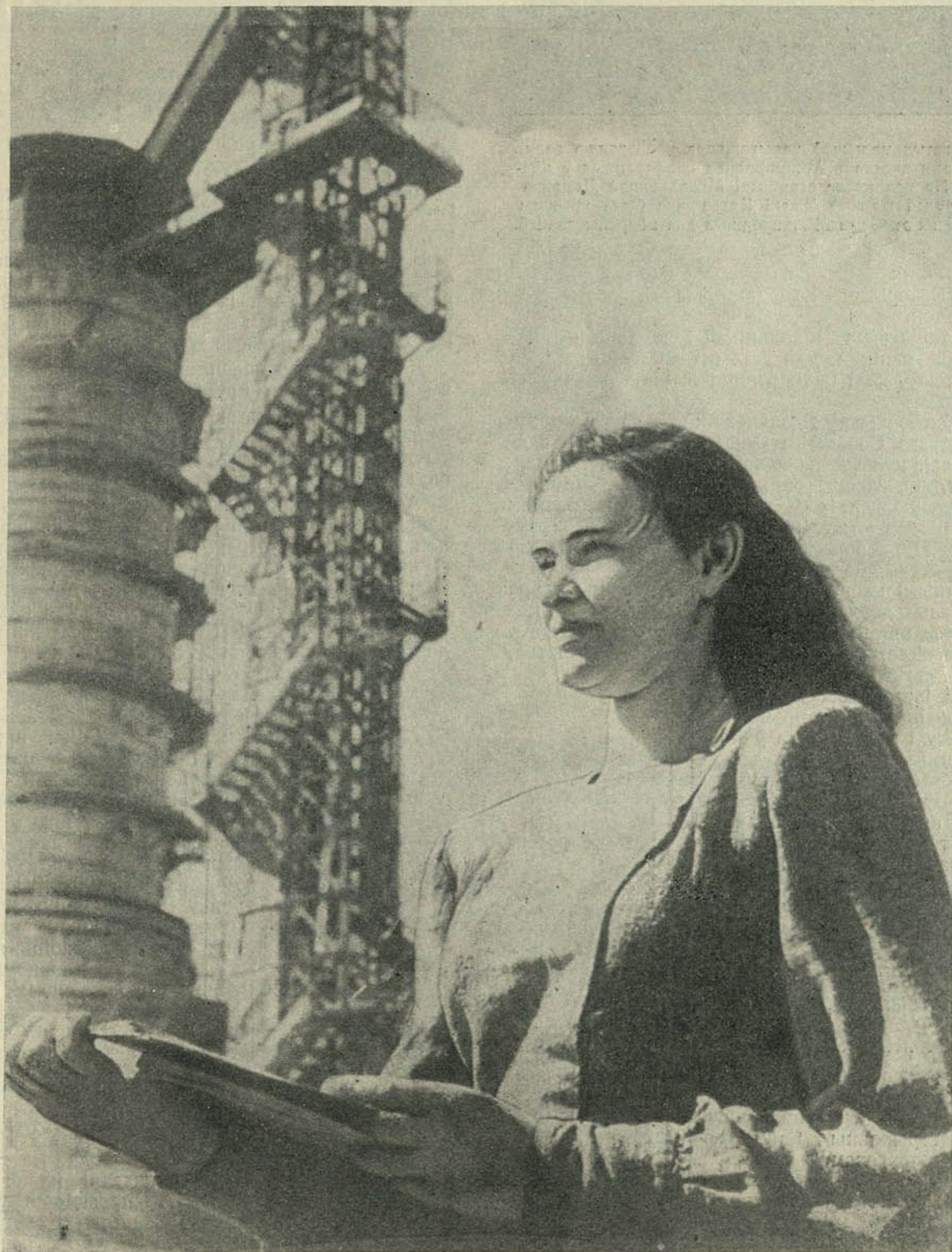
ВЫДААННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДААННЯ
ДВАЦЦАЦЬ ДЗЕВЯТЫ

6

ЧЭРВЕНЬ 1953

ПРОЛЕТАРЫЇ ўСІХ КРАІН, ЕДНАЙЦЕСЯ!



Штомесяц змена інжынера Аляўціны Баталінай на гомельскім заводзе «Чырвоны хімік» займае першае месца па выкананню вытворчага плана і выпуску прадукцыі выдатнай якасці. Перадавому калектыву прысвоена званне «змены выдатнай якасці».

На здымку: інжынер Аляўціна Васільеўна Баталіна.

Фото В. Лупейкі.
(Фотахроніка БелТА).

Ч. 1953, 15А 05
1714



МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ АБАРОНЫ ДЗЯЦЕЙ

Фатаграфія гэтых малышоў упрыгожвала канцэртную залу ў Вене, калі там засядала Міжнародная канферэнцыя ў абарону дзяцей. Па прапанове старшыні Міжнароднай Дэмакратычнай Федэрацыі жанчын Эжэні Катон яна была прынята канферэнцыяй як эмблема Міжнароднага дня абароны дзяцей.

ПЕРШАЕ чэрвеня — міжнародны дзень абароны дзяцей.

Для малодшых школьнікаў 1 чэрвеня — гэта дзень летніх канікул, для ўсіх астатніх — адзін з дзён экзаменаў, калі падводзяцца вынікі навучальнага года.

Мільёнаў хлопчыкаў і дзяўчынак усіх нацыянальнасцей вялікага Савецкага Саюза летам чакае здаровы, вясёлы, культурны адпачынак. Перад імі шырока адчыняцца дзверы паркаў, стадыёнаў, піонерскіх лагераў, турыстычных баз, тэхнічных і юнацкіх станцый і іншых шматлікіх культурных і аздарўленчых устаноў, створаных для дзяцей у нашай краіне.

Штодзённымі клопатамі і ўвагай акружаны нашы дзеці з першых дзён іх з'яўлення на свет. Бясплатная і шырока арганізаваная медыцынская дапамога, дзяржаўная сістэма аховы мацярынства і дзяцінства, велізарная сетка дзіцячых устаноў — яслей і дзіцячых садоў, няўхільнае павышэнне матэрыяльнага добрабыту і культурнага ўзроўню насельніцтва — усё гэта забяспечвае ўмовы для нараджэння і росту здаровых, жыццерадасных дзяцей. За апошнія тры гады чысты прырост насельніцтва ў нашай краіне склаў 9 мільёнаў 500 тысяч чалавек.

Мірная эканоміка Савецкага Саюза і краін народнай дэмакратыі не ведае крызісаў і беспрацоўя, развіваецца ў інтарэсах максімальнага задавальнення матэрыяльных і культурных патрэбнасцей грамадства.

Прыгожае наша жыццё зараз, а ў будучым яно будзе яшчэ прыгажэйшым! Паспяховае ажыццяўленне пятай пяцігодкі яшчэ вышэй узніме матэрыяльны і культурны ўзровень савецкіх людзей, яшчэ больш расцвітуць навука, мастацтва і культура ў нашай краіне.

Іншае становішча працоўных і іх дзяцей у краінах капіталізма. Там усё падпарадкавана пагоні капіталістаў за максімальным прыбыткам за кошт жорсткай эксплуатацыі рабочых, разарэння пра-

цоўнага сялянства, уціску і аграблення сваіх народаў і іншых краін, падрыхтоўкі новай вайны.

Палова насельніцтва зямнога шара не ўмее чытаць і пісаць. Больш 2 мільёнаў дзяцей школьнага ўзросту ў Італіі не маюць магчымасці наведваць школы.

З мэтай скарачэння выдаткаў на асвету ўрад Францыі праводзіць «зліццё» школ. У выніку колькасць вучняў ва многіх класах вырасла да 90 і больш чалавек. Некаторым вучням прыходзіцца ў часе ўрокаў сядзець на падлозе або стаяць.

Дзеці народаў каланіяльных краін асуджаюцца амаль на суцэльную непісьменнасць.

У Злучаных Штатах Амерыкі не вучыцца больш 4 мільёнаў дзяцей. Там школа, як і ва ўсіх капіталістычных краінах, падпарадкавана мэце выхавання паслухмяных пануючаму класу слуг.

Амерыканскія танныя выданні «комікс», амерыканскія фільмы, што разбэшчваюць свядомасць дзяцей і моладзі, сустракаюць гнеўны пратэст прагрэсіўных дзеячоў і жаночых арганізацый краін, куды яны пранікаюць. Пад уплывам гэтай «літаратуры» і гангстэрскіх фільмаў расце дзіцячая злачыннасць. Штогод у Злучаных Штатах Амерыкі прыцягваюцца да судовай адказнасці 275 тысяч дзяцей і падлеткаў

за розныя злачынствы. На Міжнароднай канферэнцыі ў абарону дзяцей, якая адбывалася ў мінулым годзе ў Вене, прыводзіліся шматлікія факты згубнага ўплыву на дзяцей так званай амерыканскай «культуры». Бельгійскі дэлегат расказваў, што ў адным з гарадоў Бельгіі двое дзяцей — адзін 11, другі 8 год — забілі свайго сямігадовага таварыша, паклалі труп у мяшок і кінулі ў каменаломню. Пры допыце адзін з іх заявіў: «Я хацеў зрабіць, як у кіно».

Атручваючы свядомасць дзяцей, не цікавячыся іх лёсам, не клапацячыся аб іх здароўі і адукацыі, амерыканскія мільярдэры і мільянеры заняты гонкай узбраенняў, якая прыносіць ім каласальныя барышы. У 1951 годзе іх прыбыткі склалі 42,9 мільярда долараў, узросшы ў 13 раз супроць 1938 года. За гэты-ж час прамыя падаткі на насельніцтва ў ЗША павысіліся ў 12 раз, а кошт жыцця — амаль у 3 разы.

Не гледзячы на рост ваеннай вытворчасці, у ЗША і іншых звязаных з імі краінах прадаўжае расці беспрацоўе. У Італіі налічваецца звыш 2 мільёнаў беспрацоўных, амаль 3 мільёны —



Тысячы дзяцей Карэі пазналі ўсе жахі вайны. На здымку: маленькі карэйскі хлопчык, ранены пры налёце амерыканскай авіяцыі.



У адным з дзіцячых садоў новага Кітая. Дзеці за гульняй.

у Заходняй Германіі, каля 10 мільёнаў — у Японіі, 14 мільёнаў — у ЗША.

Зніжэнне рэальнай заробтнай платы, рост дарагоўлі, цяжкія жыллёвыя ўмовы, ніколі не знікаючая пагроза беспрацоўя з'яўляюцца лёсам мільёнаў працоўных ва ўсіх капіталістычных краінах. Многія бацькі вымушаны пасылаць сваіх дзяцей зарабляць хлеб цяжкой працай на фабрыках, заводах, у багатых памешчыкаў.

За жабрацкую плату, падвяргаючыся бязлітаснай эксплуатацыі, дзеці працуюць у шахтах Сіцыліі, дзе здабываецца руда і сернакіслотныя солі, у нафтавай прамысловасці Італіі, чорнапрамысловых прадпрыемствах Францыі, у запалкавай, тэкстыльнай і дывановай прамысловасці Індыі, на кафеінных плантацыях, у вугальных шахтах — усюды, дзе дзіцячая танная праца выгадна капіталісту. На індыйскіх гарбарных заводах можна ўбачыць 6-гадовых дзяцей, якія худымі босымі ножкамі па некалькі гадзін падрад размянаюць скуры. На іх тварах пакута ад стомленасці, але яны прадаўжаюць гэту знесілячую работу, баючыся штрафу за хвіліну адпачынку, баючыся, што іх зволяць, і яны пазбавяцца кавалка хлеба. Галеча і голад прымушаюць бацькоў не толькі пасылаць дзяцей на цяжкую працу, але і прадаваць іх, як гэта мае месца ў Японіі і некаторых іншых краінах.

Ні ў адной капіталістычнай краіне няма такой бясплатнай і шырока арганізаванай медыцынскай дапамогі, як у СССР. Амаль ніякай медыцынскай дапамогі не мае насельніцтва каланіяльных краін. Тут нязменна бытуюць такія хваробы, як туберкулёз, розныя тыпы малакроўя, рахіт, рэўматызм. Вельмі высокая дзіцячая смяротнасць. Палова нарадзіўшыхся памірае ў Нігерыі, Мароко, на Кіпры, Мадагаскары. 630 дзяцей з кожнай 1.000 нарадзіўшыхся памірае ў Егіпце.

Над светам навісла пагроза новай вайны. Не першы год вайна ідзе ў Карэі, В'етнаме, Малайі. Гінуць сотні тысяч ні ў чым непавінных дзяцей.

Хто можа аднесціся да гэтага абыхава?

На абарону дзяцей павінны стаць усе сумленныя людзі свету.

Барацьба за жыццё і шчасце дзяцей — гэта перш за ўсё барацьба за мір.

Міжнародны дзень у абарону дзяцей яшчэ цясней згуртуе барацьбітоў за мір, прыцягне ў іх рады новыя мільёны простых людзей усіх краін.

Жанчыны і мужчыны капіталістычных краін ставяць перад сваімі ўрадамі патрабаванне спыніць

вайну ў Карэі, В'етнаме, Малайі, заключыць Пакт Міру паміж пяццю вялікімі дзяржавамі, павялічыць асігнаванні на сацыяльныя і культурныя патрэбы, на справу аховы мацярынства і дзяцінства за кошт скарачэння бюджэтаў на падрыхтоўку новай вайны.

Савецкі ўрад няўхільна праводзіць палітыку міру. Савецкая краіна стаіць на чале лагера міру, дэмакратыі і сацыялізма. Усямерна падтрымліваючы і ўхваляючы мірную палітыку свайго ўрада, савецкія жанчыны ўсе свае сілы і веды аддаюць на выкананне велічных планаў камуністычнага будаўніцтва, на выхаванне сваіх дзяцей — палымяных патрыётаў нашай цудоўнай, магутнай, сацыялістычнай Радзімы.

С. ЛЮБИМОВА.



Для дзяцей Румыніі адкрыта шмат школ, бібліятэк, чытальняў. На здымку: у бухарэсцкай кнігарні юнага чытача дзеці знаёмяцца з навінкамі мастацкай літаратуры.



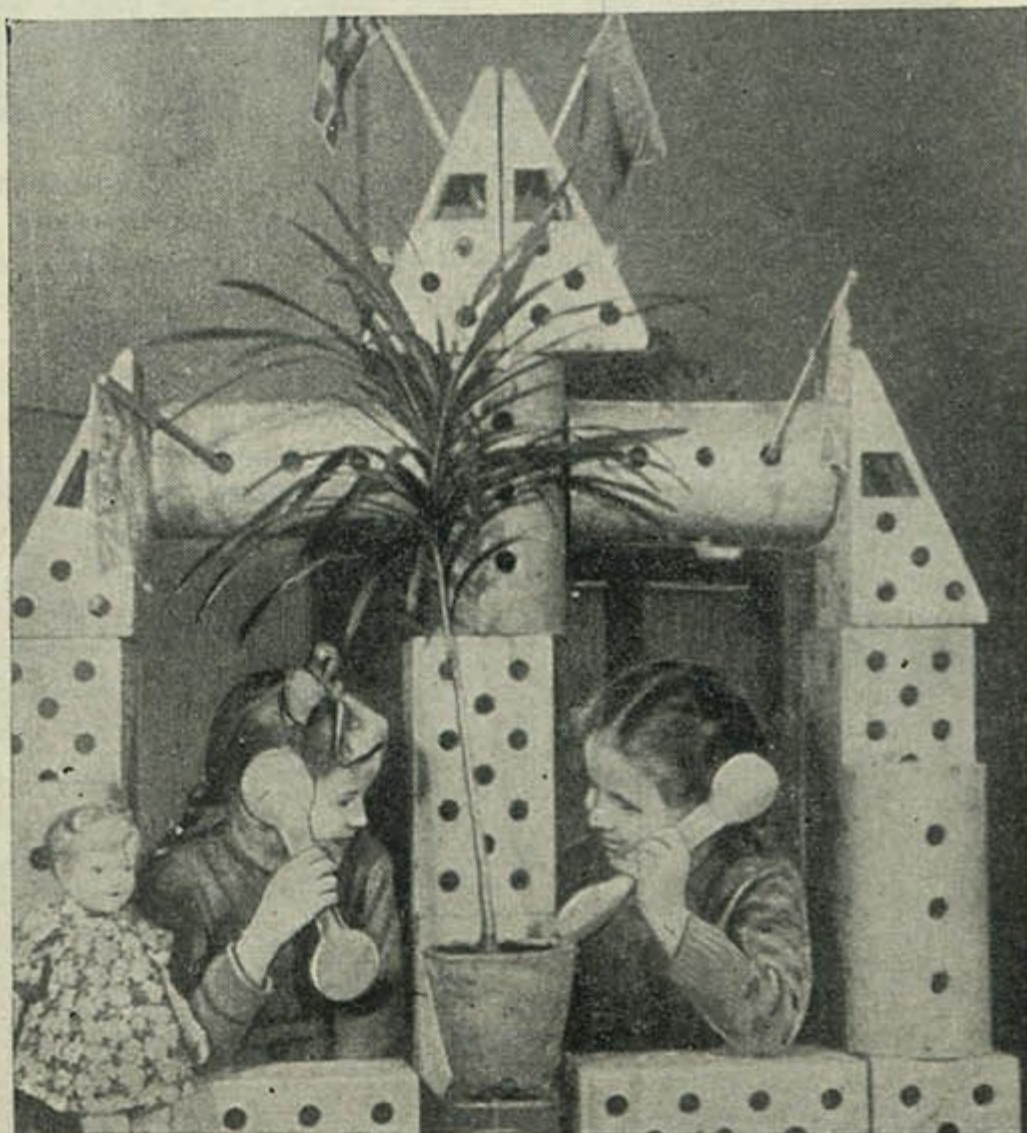
Шмат цікавых цацак атрымалі дзеці Чэхаславакіі. Новыя цацкі вучаць павазе да мірнай працы.

Для дзяцей рэспублікі



Фашысцкія захопнікі амаль поўнасьцю знішчылі ўсе дзіцячыя ўстановы рэспублікі. Усё прышлося адбудоўваць нанова. Зараз у БССР каля 30 тысяч дзяцей выхоўваюцца ў пастаянных і сезонных яслях.

На здымку — выхаванцы яслей Віцебскага дыянава-плюшавага камбіната.



— Прыходзьце да нас у госці! Мы пераехалі ў новы дом.

— І мы таксама. Калі ласка, прыходзьце да нас. Гэты момант гульні адлюстраваны на фото ў дзіцячым садзе № 2 г. Мінска.

Дзесяткі тысяч малышоў рэспублікі бадзёра і весела ходзяць кожны дзень у дзіцячы сад. Тут іх чакаюць клапатлівыя выхавальнікі, цікавыя заняткі і гульні.

Фото В. Кітаса і А. Дзітлава.

Світанне

Кастусь КІРЭЕНКА

Пачалося світанне над ціхай калыскай
Першым словам маёй русакудрай дачкі.
І раптоўна дзяўчынцы здалёку і зблізку
Адказалі ўсе краю куткі.

Між калін за ракой закувала зязюля,
Пэўна голас руплівай дзяўчынкі маёй
Дзіўнай птушцы згадаў, што і яна-ж матуля,
Хоць і кінула дзесь птушанятка сваё.

— Ку-ку, ку-ку!... дзіцятка!.. — зязюля кувала.
І дзяўчынкі малая пачула яе,
І ўсміхнулася матцы, што яе калыхала,
Што па клічу дачушкі да сонца ўстае.

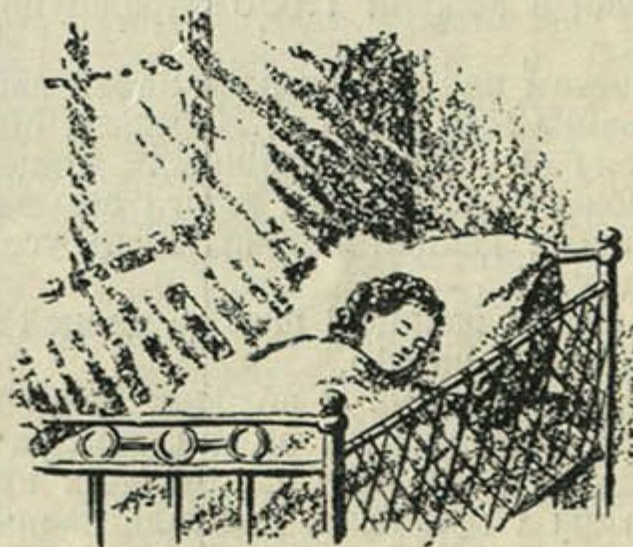
Усміхнулася матцы, а клікнула: — Та-та-а...
І за рэчкаю, дзесь у лазовым кусце,
Нібы ўдарыў крыламі па струнах напях, —
Над гняздом загукаў карасцель.

Вось азваўся жаўрук сярод чыстага поля,
Вось пачуўся на выгане кліч пастуха,
Перапёлкі крычалі, каб жыта палолі,
А качар біў крыламі ў густых лапухах.

І ўсе гукі, што ў хаце ўзялі свой пачатак,
У адну веснавую злучыліся ніць,
І ляцелі над доламі летам крылатым.
Слухай, сэрца: то песня світання звініць.

А на ўсходзе свяцілася неба, аж ззяла,
У рацэ калыхалася бляскам жывым,
Сярод красак у росах мядзвяных палала,
Разлівалася чырванню ў моры травы.

І дзяўчынкі мая, счараваная ззяннем
І гамонкай зямлі, што тварыла свой сказ,
Усміхалася сонцу.
Вось гэтак світанне
Пачалося вясёлай вясною для нас.





Маці-гераіня Соф'я Вікенцьеўна Хаванская са сваёй сям'ёй.

Фото С. Капелькі
(Фотахроніка БелТА).

ШЧАСЦЕ МАЦІ

МІНУЛЫМ летам, у адну з нядзель, сабралася, нарэшце, уся наша сям'я: тры сыны, сем дачок, два зяці, унук ды мы са старым!

Як светла на матчыным сэрцы: усе яны — мая кроў і плоць, мае радасці і трывогі.

Як шчыльна акружыла стол гэтая шумная «брыгада» — хоць вытворчую нараду адкрывай.

Вось Валя ў форме сувязіста. Яна — тэлефаністка першага разрада. Ужо шэсць год працуе на гарадской тэлефоннай станцыі, і не раз яе імя красавалася на Дошцы гонару.

А вось наша Жэня — адна з лепшых сартыроўшчыц мясакамбіната. Яна — актыўны грамадскі работнік, член камітэта комсамола, старшыня касы ўзаемадапамогі.

Малодшая, Зіна, славіцца як лепшая стаханаўка. Любяць яе на швейнай фабрыцы.

Старэйшая, Ніна, ужо сама маці.

Ярка гараць чырвоныя гальштукі на маіх мілых піонерах Сашы і Лёні. На грудзях трох дачок і сына ззяюць комсамольскія значкі. Цэлая комсамольская арганізацыя!

А што было-б, каб не вызваліла нас савецкая ўлада з-пад ярма польскіх паноў? Такая сям'я была-б нязносным цяжарам, паяўленне кожнага новага дзіцяці — няшчасцем у доме.

Мая вялікая сям'я спакойна за сваю будучыню. Яна ўласнымі ру-

камі будзе сваё шчасце. Вялікую дапамогу аказвае нам Савецкая дзяржава. Як многадзетная маці, я атрымала больш 32 тысяч рублёў дзяржаўнай дапамогі. Наша савецкая Радзіма дала мне магчымасць выхаваць дзяцей, вывесці іх у людзі.

Дочкі мае і сыны — мая гордасць і шчасце.

Соф'я ХАВАНСКАЯ,
маці-гераіня.

гор. Баранавічы.

ШЧЫРАЯ ПАДЗЯКА

НА ЧАЦВЕРТЫМ месяцы ад роду мой Міша захварэў на запаленне лёгкіх. Хвароба дала вострае ўскладненне і паступова перайшла ў дзіцячы туберкулёз. Няцяжка ўявіць мае гора.

Аднак урачы, якія лячылі сына, вельмі чула аднесліся да майго гора. Мішу накіравалі ў Мінскі туберкулёзны санаторый закрытага тыпу на сістэматычнае лячэнне за кошт дзяржавы. Хлопчык знаходзіцца там ужо восем месяцаў. Яго, як і ўсіх дзяцей, добра даглядаюць, за іх сном, ядой і гульнямі нястомна сочаць клапацлівыя ўрачы і няні-выхавацельніцы.

Мой сын цяпер поўны, цвітуць, здаровы. Цяжка паверыць, што ён мог быць калі-небудзь слабым і бледным.

Радуючыся за сына, я заўсёды думаю, як адрозніваецца лёс простае савецкай работніцы ад лёсу такой-жа працоўнай жанчыны ў капіталістычных краінах. Хіба можа яна лячыць свайго сына ў дзяржаўнай лячэбнай установе, не клапацічыся аб яго ўтрыманні, аб аплаце ўрачам, аб аплаце за догляд, за лекі? Вядома, не. Мы-ж, савецкія жанчыны, спакойна працуем: аб нашых дзецях з самай калыскі клапаціцца дзяржава.

Шчырае, ад усяго сэрца дзякуй за гэтую партыю і ўраду.

Я. КУЛІКОЎСКАЯ,
работніца друкарні імя Сталіна.



У Мінскім туберкулёзным санаторыі. На здымку: медсястра Кацярына Сцяпанаўна Гарачая сярод выхаванцаў санаторыя. Першы справа — Міша Кулікоўскі
Фото В. Гундоруна

ВЫХАВАЦЕЛЬ, ДРУГ

ГУСТЫ змрок прынізіў лес за Сожам. Зубчастыя абрысы стромкіх хвой зліліся з засынаючым небам.

Сёння Ліна Васільеўна засядзелася пазней звычайнага. Ужо даўно правераны былі пісьмовыя работы, напісаны планы, прачытаны патрэбныя да ўрока кнігі, але настаўніца яшчэ раз паклала перад сабой сшытак Алега Вясёлкі.

Выдатнік Алег на гэты раз засмуціў Ліну Васільеўну. Зусім нядаўна стаяў ён ля дошкі і без запінкі адказваў урок. А цяпер перад Лінай Васільеўнай ляжала работа з трыма памылкамі. Почарк Алега стаў непазнавальным. Відаць, рука, якая выводзіла гэтыя літары, крыху ўздрыгвала, а вучань не зусім удумваўся ў тое, аб чым пісаў. «Што з Алегам?» — яшчэ раз спытала сябе Ліна Васільеўна і правяла рукамі па срабрыстых скронях.

Настаўніца задумалася. Яна ведала, што ў Алега былі свае дзіцячыя перажыванні. Яго любімы сябра Толя Гузаў, які некалькі год прасядзеў на адной пар-

це з Алегам, быў пераведзен у іншую школу. Алег засумаваў без Толі, а гэта адбілася на яго психавасці.

Настаўніца вывела чырвоным алоўкам тройку і закрыла сшытак. Яна ведала, што Алег будзе старацца з усіх сіл, калі яго заахвоціць. «Трэба будзе не толькі з ім, але і з усім класам пагутарыць. Расказаць, як трэба сканцэнтравана ўвагу на ўроку, незалежна ад настрою, — рашыла настаўніца. — Тады і Алег ад гэтай тройкі не апусціць рук, а яшчэ лепш пачне вучыцца».



Заслужаная настаўніца школы БССР Ліна Васільеўна Грынаўцова.

Для дзяцей рэспублікі

У Канстытуцыі СССР запісана вялікае права ўсіх грамадзян СССР на адукацыю. У нашай краіне пабудаваны сотні тысяч розных навучальных устаноў. Мільёны савецкіх грамадзян займаюцца ў школах, інстытутах, універсітэтах, акадэміях. Адкрыта многа вячэрніх школ і завочных інстытутаў для рабочых, калгаснікаў.

Краіна прадастаўляе нашай моладзі навуковыя лабараторыі і кабінеты, тысячы бібліятэк і чытальняў. Толькі ў нашай рэспубліцы ў 1952 навучальным годзе працавала 11 656 пачатковых, сямігадовых і сярэдніх школ, 938 дзяржаўных бібліятэк. На народную асвету было асігнавана 38,2 процанта агульнага бюджэта.

На здымку злева — пераплётны гурток пры бібліятэцы 6-й мінскай школы.

На здымку ўнізе — шасцікласніцы сярэдняй школы № 8 г. Гродна Тома Кундава, Іна Сагаева, Іна Сяньчук, Ліда Юрцава, Ніна Міцура і Света Вашчова за работай у школьным кабінете прыродазнаўства.

Фото В. Вяхоткі.



З дзецьмі нельга быць галаслоўным. У гэтым не раз пераконвалася Ліна Васільеўна.

Неяк пасля ўрокаў праходзіла яна школьным калідорам. Вучні ўжо разышліся. Толькі адзін хлопчык стаяў ля газетнай вітрыны і ўважліва разглядаў фотавысотнага будынка ўніверсітэта імя Ламаносава. Гэта быў Вася Рось. Настаўніца ўлавіла яго прагны позірк на цудоўнае збудаванне.

«Цяпер у самы раз пагутарыць з гэтым гультаяватым хлопчыкам пра вучобу», — рашыла яна.

— А ведаеш, Вася, — паклаўшы руку на плячо вучня, сказала Ліна Васільеўна, — я бачыла гэты будынак.

Хлопчык павярнуўся да яе. У яго вачах было і здзіўленне, і захапленне, і добрая дзіцячая зайздасць.

Настаўніца пачала павольна раскадваць аб сваім падарожжы ў Маскву. І ні Вася, ні яна не заўважылі, як прайшлі ўвесь калідор і апынуліся ў класе. Ліна Васільеўна села за стол, а Вася на першую парту.

А калі настаўніца скончыла, Вася ледзь чутна прамовіў:

— Шчаслівыя-ж людзі будуць вучыцца ў гэтым універсітэце.

— Ты хочаш сказаць старанныя і настойлівыя, — паправіла яго Ліна Васільеўна. — І гэта праўда. Хто за школьнай партай падрыхтуецца добра, таму і ў гэты ўніверсітэт адкрыта дарога. Трэба толькі ўважліва слухаць на ўроках, а дома акуратна выконваць заданні.

Не ўпершыню настаўніца так блізка падыходзіла да Васі, на якога не дзейнічалі ні папрокі, ні пагрозы, упорна шукала шляхі да яго душы.

Яна памятае, як увосень Вася тры дні не паказваўся ў школе. Усе ведалі, што ўвесь час ён праводзіў на лузе, дзе пасвіліся коні.

Цэлая ватага школьнікаў збіралася вярнуць Васю ў школу. У дзяцей быў ваяўнічы настрой:

— Ён ганьбіць чэсць усяго атрада!

Ліне Васільеўне падабалася, што атрад не мірыцца з двойкамі, але душой яна адчувала, што да Васі трэба інакш падыйсці.

Настаўніца ўсадзіла дзяцей на месца і растлумачыла, што дакорамі лёгка адштурхнуць ад сябе хлопчыка. Такі ўжо ў Васі характар. Куды лепш будзе, калі клас і выгляду не падасць, што Вася прагуляў тры дні, а, наадварот, — стане больш уважлівым да яго. На гэты раз за хлопчыкам сходзіць сама Ліна Васільеўна.

Увечары настаўніца пайшла за Васей на луг. Хлопчык пас каня і не ведаў, куды падзець вочы ад сорама.

— Цябе таварышы чакаюць. Заўтра-ж прыходзь у клас. Учора пачалі калектыўна чытаць «Аповесць пра Зою і Шуру». Абяцалі, як прыдзеш, чытаць яе спачатку...

Цёплыя словы настаўніцы супакоілі Васю.

Раніцай ён першым прышоў у школу.

За трыццаць год работы ў школе Ліна Васільеўна Грынаўцова стала сапраўдным майстрам педагагічнай справы. Да кожнага вучня яна ўмее падыйсці. Аднаму проста зробіць вымову за дрэнны ўчынак, другому прывядзе пераканаўчы прыклад, з трэцім сядзе побач і навучыць, як рыхтаваць урок, як берагчы час. У кожным настаўніца бачыць жывога чалавека, у якога трэба выходзіць найлепшыя якасці.

Нярэдка ў настаўніцкай можна бачыць, як побач з Лінай Васільеўнай — пажылой жанчынай з двума ордэнамі на грудзях — прысаджваюцца студэнткі педагагічнага вучылішча. Яны шчыра прызнаюцца ёй, якія памылкі дапусцілі ў сваёй першай педагагічнай практыцы.

І кожнаму яна дасць карысную параду: як змагад-

ца з падказамі, як прывіваць любоў да кнігі, як прывучыць чыста пісаць.

Вельмі ўдзячна Ліне Васільеўне і старшая піонерважатая Мар'я Міхайлаўна. Настаўніца дапамагла ёй правесці зборы атрадаў на тэмы: «Сергей Міронавіч Кіраў», «Як вучыўся Валодзя Ульянаў», «Любі арыфметыку», «Вялікая мова рускага народа».

Калі Ліна Васільеўна праходзіць вуліцамі роднага горада, яе з павагай вітаюць былыя вучні — інжынеры, настаўнікі, тэхнікі, кваліфікаваныя рабочыя, якіх яна за школьнай партай навучыла любіць Радзіму.

Партыя і ўрад высока ацанілі самаадданую працу і педагагічнае майстэрства настаўніцы Грынаўцвай: яна ўзнагароджана двума ордэнамі Чырвонага Працоўнага Сцяга. У 1945 годзе Ліне Васільеўне прысвоена званне заслужанага настаўніка школы БССР. А народ ужо трэці раз паслаў яе ў абласны Совет сваім дэпутатам.

Л. ЛЯУКОВА.

Крычаў,
школа імя Леніна.



Мінулай восенню многа сот плодовых дрэў высадзілі юннаты Крычаўскай беларускай школы Магілёўскай вобласці на сваім прышкольным участку. Маладыя дрэўцы добра перанеслі зіму. Валя Кожанава і Зіна Радзько аглядаюць яблыню пасля першай зімоўкі.

Фото В. Вяхоткі.

У калектыве ДРУЖНЫХ

ЦЯГНІК, падышоўшы да станцыі, заскрыпеў тармазамі, чухнуў раз-другі і стаў, як укопаны. Саша сханіў свой невялікі чамадан і ўслед за пасажырамі паспяшыў да выхаду. Саскочыўшы з падножкі, ён скрозь вечаровы змрок разгледзеў аўтамашыну, якая стаяла ў баку ад будынка станцыі, і падбегам накіраваўся да яе.

Не паспеў ён узабрацца, як груза-вік затарахцеў, крануўся з месца і, набіраючы хуткасць, выкаціўся на шашу. Насустрэч пабеглі платы, дрэвы, хаты.

Год таму назад — Саша тады канчаў шосты клас — у дзетдом прыехаў прадстаўнік з Мурманска. Ён столькі цікавага расказваў пра запалярны горад, пра мора, якое вечно плешчацца, пра дзівоснае палярнае ззянне, што Саша не ўтрымаўся ад снакусы і папрасіўся паехаць туды на вучобу. У Мурманску Саша Мянтузаў паспяхова скончыў вучылішча, атрымаў спецыяльнасць тынкоўшчыка і зараз ехаў у ад-

пачынак. Чым бліжэй пад'язджаў ён да дзіцячага дома, тым больш нарастала хваляванне.

... Назаўтра Саша прачнуўся разам з усімі. Дзеці акружылі яго і наперабой пачалі распытваць пра Мурманск, пра вучобу... І сонечная раніца, і цёплая сустрэча таварышоў надзвычай узрадавалі яго. Потым прышоў дырэктар дзетдома Цімафей Спірыдонавіч. Ён моцна паціснуў яму руку і дакорліва сказаў:

— Ты што-ж гэта, цішком... Трэба было пісьмо напісаць ці тэлеграму даць... Нядобра так...

— Я не хацеў вас турбаваць...

— Вось яшчэ выдумаў! Турбаваць... — нахмурыў бровы дырэктар і, глянуўшы ў вочы хлопцу, ужо больш лагодна дадаў: — Шчасце тваё, што якраз машына была... А так прышлося-б пяшэчкам прамераць чатыры кіламетры, ды яшчэ ноччу...

І хоць у гэтых словах прагучэў лёгкі дакор, але Саша не пакрыўдзіўся:



Разьба па дрэву ў дзіцячым доме.
На здымку: выхаванцы Ваня Палякоў і Вася Сякерка за разьбой па дрэву.

ён ведаў, што за знешняй суровасцю Цімафея Спірыдонавіча хаваецца добрае бацькоўскае сэрца. І сапраўды, дырэктар спытаў, ці вячэраў ён учора, як спаў, ці добра адначыў з дарогі, а потым клапатліва сказаў:

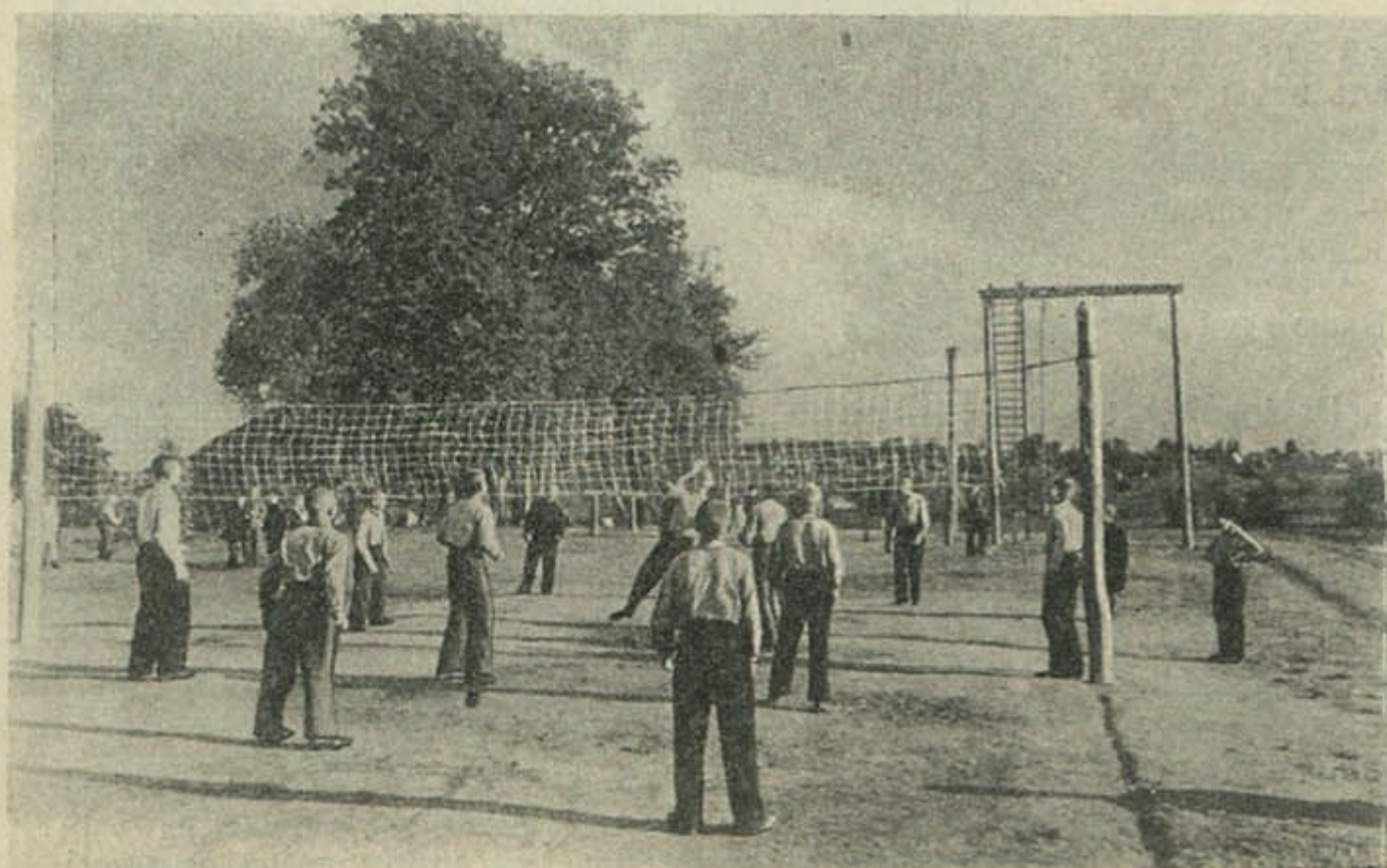
— Гуляй, я думаю, што табе тут дрэнна не будзе.

Пасля сьнедання Саша са сваім сябрам Коляй Цітовым пайшоў аглядаць дзіцячы дом. На першы погляд магло здацца, быццам нічога не змянілася за гэты час. Тыя-ж высокія размашыстыя ліпы, стройныя таполі, старанна ўскананыя клумбы. Але гэта толькі на першы погляд. А калі прыгледзецца ўважліва, то можна заўважыць і змены. На тым месцы, дзе калісьці стаяла адна аўтамашына, зараз бачна дзве. Адна старая, на якой Саша прыехаў са станцыі, і другая новая, зялёная.

— Гэтую нам сёлета далі, — гаворыць Коля і тут-жа паведамляе, што ў іх прыбавілася і кароў, і коней, і пчол...

— Значыць, багачееце? — падводзіць вынік Саша.

— А як-жа! Краіна багачее, і мы багачеем... — з гонарам кажа Коля.



Выхаванцы дзіцячага дома на валебольнай пляцоўцы.

— Як-жа вы вучыцеся? — пацікавіўся Саша, які ведаў, што тыя гады выхаванцы заканчвалі вучобу без ніводнай дрэннай адзнакі.

— Нядрэнна, — адказаў Коля і пачаў расказваць пра вучобу васьмікласнікаў і сямікласнікаў. З асаблівым задавальненнем гаварыў ён пра шосты клас, які займаецца ў беларускай сярэдняй школе і з'яўляецца перадавым як па паспяховасці, так па дысцыпліне і грамадскай рабоце.

І, слухаючы Колін расказ, сэрца Сашы напаўнялася гордасцю за выхаванцаў, якія, як і раней, даражаць чэсцю свайго дзіцячага дома, свайго дружнага, зладжанага калектыва.

За будынкамі пачынаўся дзетдомаўскі сад, і Сашы захацелася паглядзець, што там робіцца.

— Зойдзем у сад, — звярнуўся ён да Колі.

Той у знак згоды кінуў галавой.

Праз некалькі хвілін яны апынуліся ў густых зарасніках чорных парэчак і аграсту. Правей цягнуліся к сонцу тоненькія саджанцы.

— Гэта мы пасадзілі яшчэ чорных парэчак, — паказаў рукою Коля.

Далей ішлі старыя яблыні з пабеленымі вапнай стваламі. Каля дрэў завіхаліся садаводы. Туды і накіраваліся хлопчкі. Іх сустраў кіраўнік гуртка, стары вопытны садавод Фёдар Міхайлавіч Сямашка.

— Значыць, на пабыўку прыехаў, Саша? Ну, малайчына, што не забываеш свой дом. Расказвай, як табе жылося? Як у цябе з навукай? — засыпаў пытаннямі стары садавод.

— Ды нічога... Скончыў вучылішча... Пасля адпачынку працаваць пайду...

— Гэта добра, сынку! Працуй, старайся... З дрэннай кампаніяй не вадзіся... Не маленькі, павінен сам разумець...

— А як-жа вы тут працуеце? — у сваю чаргу пацікавіўся Мянтузаў.

Фёдар Міхайлавіч акінуў поглядам свае ўладанні.

— Няхай лепш яны, піонеры, раскажуць, — паказаў ён рукою на сваіх памочнікаў Віцю Яфрэмава, Колю Туркова, Эдзіка Зуева, Жэню Чабатарова

і Толю Яфрэмава, якія стаялі збоку і ўважліва слухалі іхнюю гутарку.

— Гэта наш плодагадавальнік, — сказаў Віця Яфрэмаў, паказваючы рукою на роўныя рады невысокіх тоненькіх ігруш. — Іх тут дзве з паловай тысячы. У ліпені прышчэпім...

— 138 кустоў парэчак пасадзілі, — наведміў Коля Туркоў.

— Як бачыш, мы таксама не сядзім, склаўшы рукі, — усміхнуўся садавод, з любасцю паглядаючы на выхаванцаў. — У нашым гуртку ўжо 28 чалавек.

Саша ведаў, што дзетдомаўскія рэзчыкі па дрэву вядомы далёка за межамі вобласці. Адна іх ваза, напрыклад, знаходзіцца ў музеі падарункаў І. В. Сталіну. Другая падаравана Савету Міністраў Беларускай ССР. Трэцяя, самая вялікая і цікавая, адіраўлена ў Мінск, для адсылкі ў Маскву. А бюст народнага паэта Беларусі Якуба Коласа, які, па ягонаму выразу, з'яўляецца «найлепшай украсай пісьмовага стала»! А бюст акадэміка Філатава!... Ды хіба ўспомніш усе работы, выкананыя залатымі рукамі юных майстроў?

У майстэрні Саша застаў кіраўніка Грыгорыя Фёдаравіча, Васю Сякерка і Ваню Палякова. На шафе ўбачыў калектыўную работу юных рэзчыкаў — макет тыповага свінарніка.

— Што ты гэта робіш? — спытаў госць у Вані.

— Вось бачыш, — адказаў за яго Грыгорый Фёдаравіч. — Пры табе мы толькі выразалі, рабілі бюсты з пап'ямашэ ды адлівалі барэльефы з гіпсу. А сёлета і выпільваннем заняліся.

Грыгорый Фёдаравіч расказаў аб сваіх планах. Летась выхаванцы наведзілі месца баёў рускай арміі са шведамі каля вёскі Лясной. Агледзеўшы помнік, пастаўлены ў гонар слаўнай перамогі рускай зброі, яны загарэліся жаданнем выразаць з дрэва макет помніка. Ён будзе мець такі выгляд: аднагаловы арол з распасцёртымі крыламі трымае ў кіпцюрах прастрэлены шведскі баявы сцяг і, павярнуўшы ў бок гордую галаву, пільна ўзіраецца ў даль. Работа гэтая вельмі складаная, і ў яе выкананні прымучь удзел найбольш вопытных рэзчыкі.

Назаўтра Саша зайшоў на пасеку. Хацеў палічыць вуллі, але Віця Паўлаў перабіў яго.

— Колькі было пры табе, памятаеш? — спытаў ён у Сашы.

— Семдзсят.

— Правільна, — з захапленнем падцвердзіў Віця. — А цяпер 84. Летась мы ўзялі дзве тоны мёду. Сёлета пастараемся сабраць яшчэ больш. І збірэм. Праўда, Лёня? — звярнуўся ён да Лёні Жарыкава, які ўжо чацверты год данамагае пчалаводу.

— Вядома, збірэм, — адказаў за Лёню Коля Напрэенка. — Не дарма-ж пасеялі меданосы: фацэлію, карэандру, агурэчную траву...

Разам з таварышамі Саша пабываў на сажалцы, у якой сам данамагаў вырошчваць люстраных карпаў, пабываў у кароўніку, заглянуў на ўчастак юнатаў. Тут ён убачыў вінаградныя лозы, якія ў мінулым годзе ўжо далі плады, суніцы, рэвень, памідоры, капусту і іншую гародніну. Кіраўнік юнатаў Любоў Дзянісаўна Андрэева расказала, што сёлета ўпершыню яны будуць культываць такія новыя расліны, як лубін 4 гатункаў, авёс 4 гатункаў, яравую пшаніцу 3 гатункаў, галазёрны ячмень. Насенне яны атрымалі з Зазерскай селекцыйнай станцыі.

Зіна Анціпава, галоўная кветкаводка, і яе сяброўкі — Рая Яфрэмава, Ніна Юр'ева, Оля Яфрэмава — паказалі, дзе якія кветкі яны пасадзілі.

Назіраючы за стараннай працай выхаванцаў, Саша Мянтузаў падышоў да дырэктара і папрасіў даць яму якую-небудзь работу.

— Абы ахвота — работа знойдзецца, — усміхнуўся дырэктар і спытаў:

— А зможаш атынкаваць сталовую?

— Чаму не, давайце.

Праз некалькі дзён Саша атынкаваў не толькі сталовую, але і адно жылое памяшканне. Цімафей Спірыдонавіч аглядзеў работу і шчыра пахваліў:

— Ты-ж сапраўдным майстрам стаў! Малайчына!

Так Радзіма, партыя, Совецкі ўрад зрабілі і робяць усё магчымае, каб дзеці загінуўшых воінаў і сіроты змаглі вырасці, набыць спецыяльнасць, стаць дастойнымі будаўнікамі кунізму.

П. РУНЕЦ

Чаускі дзіцячы дом,
Магілёўская вобласць.

ВЕРШЫ ДЖАННІ РАДАРЫ

Джанні Радары — малады прагрэсіўны італьянскі паэт. У простых, але яркіх вершах ён дае прайздзівае адлюстраванне быту дзяцей і дарослых з рабочых кварталаў Італіі.

Вершы яго выкрываюць эксплуатацыйнае паразітычнае жыццё буржуазіі і праслаўляюць сумленную чалавечую працу, свабоду і мір на зямлі.

Ніжэй мы друкуем некалькі вершаў Джанні Радары ў перакладзе на рускую мову С. Маршака.

Сколько всего детей на свете

Сколько всего детей на свете?
Если бы дети
На целой планете
Все засмеяться сразу могли,
Только раздастся команда «Пошли!»
Вот бы земля задрожала от смеха!

Смеху бы вторило гулкое эхо,
Будто бы рухнула разом гора
Звонкого золота и серебра,
Будто обрушился бурный каскад,
Золотопад,
Серебропад.

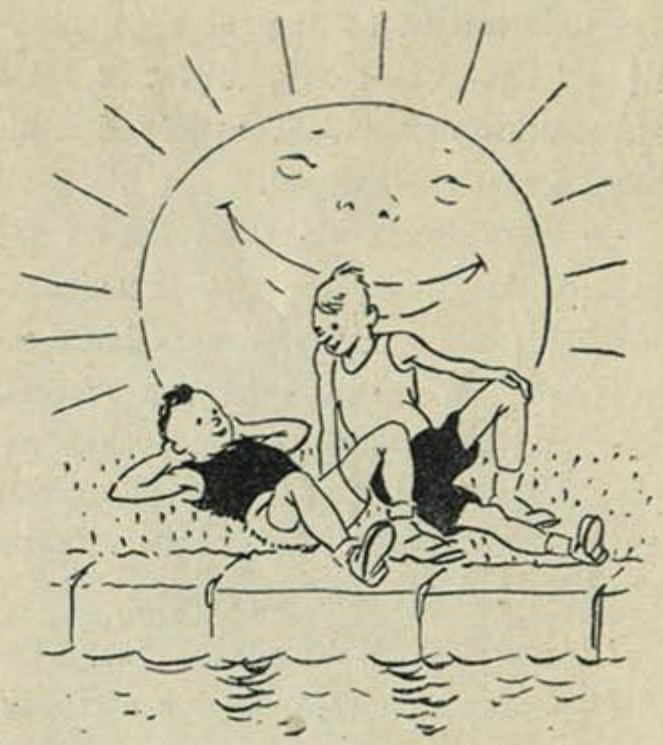
Долго бы смеха катилась лавина
От Копенгагена
До Турина,
От Ленинграда
До Берлина,
От Сан-Франциско
До Кале,
По всем морям,
По всей земле,
По селам, городам, столицам,
По синим атласа страницам...

И как бы пышно расцвели
Пустыни, степи всей земли.

Там, где теперь сверкают льдины,
Росли бы фиги, апельсины.
И, как барашки по траве,
Скакали тучки в синеве.
И деды на день больше жили.
И все бы люди предложили:

— Давайте, школьникам своим
Моря и горы отдадим.
Гора нужна им для игры, —
Сбегать им весело с горы.
Поляны будут их площадки.
В лесах играть удобно в прятки,
А это небо без границ —
Чтобы пускать картонных птиц,
Чтоб кувыряться в нем орлятам
Неутомимым и крылатым.

И пусть планета наша вскачь
Несется по небу, как мяч.
Авось земля от этой встряски
Помолодеет, словно в сказке!
Ну что ж, ребята, в добрый час!
Дорога дальняя у нас.
Держаться за руки мы будем
И счастье на земле добудем.
Пускай для радости — не зря —
Бегут листки календаря!



Лето в городе

Приятно детям в зной горячий
Уехать за город на дачи,
Плескаться в море и в реке
И строить замки на песке.

А лучше — в утренней прохладе
Купаться в горном водопаде.
Но если вас отец и мать
Не могут за город послать, —

На каменной леснице,
Жарко нагретой,
Вы загораете
Целое лето

Или валяетесь
Летом на травке,
На берегу
Водосточной канавки.

Если б меня президентом избрали,
Я бы велел, чтобы в каждом квартале
Каждого города всем напоказ
Вывешен был мой строжайший приказ:

1.

Детям страны президентским декретом.
Жить в городах запрещается летом.

2.

Всех ребятишек на летнее жительство
Вывезти к морю. Заплатит
правительство.

3.

Этим декретом — параграфом третьим —
Горы Альпийские дарятся детям.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Кто не исполнит приказа, — тому
Будет грозить заключение в тюрьму!



У каждого дела
Запах особый:
В булочной пахнет
Тестом и сдобой.

Мимо столярной
Идешь
мастерской, —
Стружкой пахнет
И свежей доской.

Пахнет маляр
Скипидаром и
краской,
Пахнет стекольщик
Оконной замазкой.

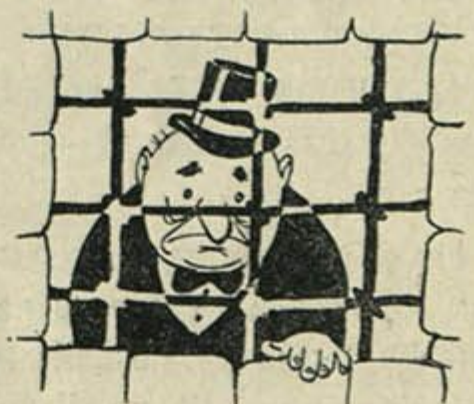
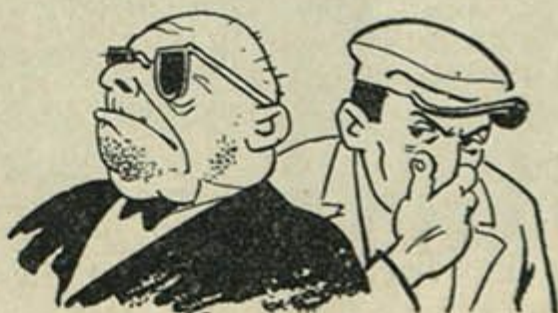
Куртка шофера
Пахнет бензином.
Блуза рабочего —
Маслом машинным.

Пахнет кондитер
Орехом мускатным.
Доктор в халате —
Лекарством
приятным.

Рыхлой землею,
Полям и лугом
Пахнет крестьянин,
Идущий за плугом.

Рыбой и морем
Пахнет рыбак.
Только безделье
Не пахнет никак.

Пахнет духами
Бездельник богатый:
Очень незажно
Он пахнет, ребята!



ЗА ПРАВЫ ЖАНЧЫН

Ф. НОВІКАВА,

прадстаўнік ад БССР у Камісіі па становішчу жанчын пры соцыяльна-эканамічным савеце ААН

СЁМАЯ сесія Камісіі па становішчу жанчын адбывалася ў Нью-Йорку з 16 сакавіка па 4 красавіка.

На сесіі прысутнічалі прадстаўнікі 17 краін, у тым ліку СССР, Польшчы, ЗША, Англіі, Францыі, Бірмы, Венецуэлы, Пакістана. Не прыехалі прадстаўнікі Ірана. На сесіі прысутнічалі таксама і прадстаўнікі няўрадавых жаночых арганізацый. Аднак улады ЗША не выдалі візы Маргарэт Лукок — прадстаўніцы Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын, пазбавіўшы яе магчымасці выказаць думку 135 мільёнаў жанчын.

У павестцы дня стаяла 17 пытанняў: аб палітычных правах жанчын; аб роўнай аплаце за роўную працу мужчын і жанчын; аб эканамічных магчымасцях для жанчын; аб доступе жанчын да адукацыі і інш.

У ЗША, Англіі, Францыі і іншых капіталістычных краінах жанчыны фактычна адхілены ад удзелу ў палітычным жыцці. Абвешчаныя іх канстытуцыямі гучныя фразы аб роўнапраўі жанчын засталіся на паперы. Розныя цэнзы, выбарчы падатак прыводзяць да таго, што мільёны жанчын не могуць прыняць удзел у выбарах.

Прынцып роўнапраўя мужчын і жанчын не атрымаў яшчэ ўсеагульнага прызнання. Паводле далёка не поўных афіцыйных даных, у 15 краінах (Мексіцы, Перу, Іране і інш.) жанчыны зусім пазбаўлены палітычных правоў, у 9 краінах жанчыны дапушчаны толькі да ўдзелу ў выбарах у мясцовыя органы.

Асабліва бяспраўны жанчыны каланіяльных і залежных краін, дзе наогул зневажаецца чалавечая годнасць.

Камісія па становішчу жанчын за час свайго існавання вельмі мала зрабіла. Прынятая ёю канвенцыя, якая разглядалася VII сесіяй Генеральнай Асамблеі, мае вельмі сур'ёзныя недахопы. Яна больш падобна на дэкларацыю, якая не забяспечыла ўмоў для ажыццяўлення жанчынамі палітычных правоў. Яе палажэнні не пашыраюцца на каланіяльныя і залежныя краіны, дзе жанчыны зусім бяспраўныя.

Прадстаўнікі СССР, БССР і Польшчы не раз указвалі на сур'ёзныя недахопы канвенцыі, уносілі свае канкрэтныя прапановы на сесіях, але механічная англа-амерыканская большасць адвергла іх.

Той факт, што рад дзяржаў, членаў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, на словах падтрымліваючы такую канвенцыю, адмовіўся яе падпісаць, сведчыць аб іх незацікаўленасці прадставіць жанчынам палітычныя правы. Толькі прадстаўнікі СССР, БССР і Польшчы, не гледзячы на істотныя недахопы канвенцыі, выказаліся за яе падпісанне, маючы на ўвазе, што яна ўзмацніла б міжнароднае супрацоўніцтва ў справе барацьбы за прадстаўленне жанчынам палітычных правоў.

Падпісалі канвенцыю 12 краін, сярод якіх СССР, УССР, БССР, Польшча, Чэхаславакія. Не падпісалі канвенцыю ЗША, Англія і інш.

У цэлым радзе краін, членаў ААН, жанчыны падвяргаюцца дыскрымінацыі і ў эканамічнай галіне. За роўную працу яны атрымліваюць значна меншую аплату, чым мужчыны, не дапускаюцца да многіх прафесій. У Злучаных Штатах Амерыкі толькі

9 штатаў з 48 прынялі законадаўства аб роўнай аплаце за роўную працу. Афіцыйныя статыстычныя даныя сведчаць аб тым, што жанчыны, занятыя ў прамысловасці, гандлі, на фермах, служачыя атрымліваюць заробатную плату ніжэй мужчын на 20—25 процантаў.

Урад Англіі паведамляў у ААН аб тым, што ён не можа ўвесці ў дзеянне прынцып роўнай аплаты за роўную працу з-за эканамічных і фінансавых цяжкасцей. Няроўная аплата працы існуе таксама ў Канадзе, Аўстраліі, Бельгіі, Швейцарыі і радзе іншых краін.

Ясна, што недааплачаная праца работніц з'яўляецца прыбыткам манапалістаў, што гэта пагаршае і без таго цяжкое матэрыяльнае становішча не толькі жанчын, але і мужчын.

Камісія не раз абмяркоўвала гэтае пытанне на сваіх сесіях, аднак не дабілася яго станоўчага вырашэння. Больш таго, у 1951 годзе яна па сутнасці перадала яго на водкуп Міжнароднай Арганізацыі Працы, якая абмежавалася прынцыпам зусім недавальняючых рэкамендацый і канвенцыі. У гэтай канвенцыі не сказана аб абавязковым правядзенні прынцыпу роўнай аплаты, не ўстанаўляюцца тэрміны для выканання намечаных прапаноў, яе палажэнні не пашыраюцца на ўсю тэрыторыю дзяржаў, асабліва на каланіяльныя і залежныя краіны. У канвенцыі не прадугледжваецца прафесіянальнае навучанне жанчын нароўні з мужчынамі, увядзенне сістэмы страхавання па цяжарнасці і мацярынству, строгі кантроль за ўмовамі, у якіх прымяняецца праца жанчын і як яна аплачваецца.

Камісія не паклапацілася прыняць такія меры, якія з'явіліся б прадпасылкай для сапраўднага ажыццяўлення роўнасці ў аплаце працы мужчын і жанчын.

Мільёны працоўных жанчын усяго свету з надзеяй чакаюць, што Камісія прыме канкрэтныя рашэнні па гэтаму пытанню.

Прадстаўніцы СССР, БССР, Польшчы заяўлялі, што Камісія павінна як мага хутчэй і эфектыўней яго вырашыць, стаць на шлях сапраўднай абароны інтарэсаў жанчын. Яны на канкрэтных прыкладах паказалі, як прынцып роўнай аплаты вырашаны ў СССР, у краінах народнай дэмакратыі і Кітайскай народнай рэспубліцы. У гэтых краінах жанчыны карыстаюцца поўнымі палітычнымі і эканамічнымі правамі, парушэнне гэтых прынцыпаў строга праследуецца па закону. У СССР жанчынам прадстаўлены шырокія магчымасці для павышэння агульнай і прафесіянальнай адукацыі.

Станоўчым у рабоце Камісіі з'яўляецца тое, што большасцю галасоў яна прыняла прапанову прадстаўнікоў СССР, БССР паставіць на VIII сесіі першачарговымі пытаннямі: аб палітычных і эканамічных правах жанчын, аб роўнай аплаце за роўную працу, аб ахове правоў маці і дзіцяці.

Камісія прыняла рашэнне правесці чарговую сесію ў Швейцарыі, каб у яе рабоце маглі прыняць удзел усе прадстаўнікі няўрадавых арганізацый, у тым ліку і прадстаўніца Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын, якой было адмоўлена ў візе, а таксама назіральнікі і прадстаўнікі друку.



Апавяданне

Барыс ПАЛЕВОЙ

Мал. Ю. Пучынскага

— ПАГЛЯДЗІЦЕ на тую пару, што абедзе там, у кутку. Добра паглядзіце. Я раскажу вам пра іх цікавую гісторыю...

Іван Фёдаравіч Кузьмічоў, сакратар партбюро будаўнічага раёна, у кожным, здавалася-б, самым звычайным чалавеку ўмее падгледзець што-небудзь цікавае. Гэтую шчаслівую яго асаблівасць я ўжо ведаў і таму пачаў спакваля разглядаць мужчыну і жанчыну, на якіх ён паказаў.

Ён, сухарлявы брунет з шапкай кучаравых сівеючых валасоў, з рэзкім профілем, некалькі цяжкім, высунутым падбародкам, з вуглаватымі скуламі і глыбокімі складкамі каля рота, моўчкі, сканцэнтравана дзейнічаў нажом, і відэльцам, нібы работу якую рабіў. Яна, дародная, але падцягнутая і складная бландынка з буйным тварам, якому цёмныя бровы, што зрасліся на пераносіцы, надавалі выраз суровы і энергічны, звонку, бадай, вылучалася толькі тым, што апранута была ў камбінезон.

Але ва ўсіх паводзінах гэтай жанчыны і асабліва ў тым, як клапатліва прысоўвала яна свайму суседу то гарчыцу, то хрэн, то перацніцу, праглядала нешта апякунскае, матчынае. І наогул тут, у сталовай, поўнай будаўнічага люду, жанчына гэтая адчувала сябе як-бы гаспадыняй. Адчувалася, што яе тут паважаюць і яна да гэтага прывыкла.

Увечары мы сустрэліся з Іванам Фёдаравічам у невялікім пакоі партбюро. Кузьмічоў усадзіў мяне на цыратовай канапе, сам, пахлапецку падабраўшы ногі, усеўся на валік канапы і, нібы праменячыся хітраватай усмешкай, што ззяла не толькі ў кутках губ і ў вачах, але, як здавалася, у кожнай зморшчынцы яго ўжо немаладога твару, пачаў абяцанае апавяданне:

— Каларытная пара, ці не праўда? Пра мужчыну гэтага вельмі ўжо ведаеце. Гэта брыгадзір бетоншчыкаў Ягор Усцінаў. Ды і пра яе вы тут напэўна чулі. Яна ў нас, як выражаецца адзін дзядуля-дзедзянік, «гучная дамачка», Любоў Чабан, таксама

брыгадзір бетоншчыкаў. У мінулым месяцы яе брыгада пераходны сцяг у Ягора адабрала. Абое камуністы.

Расказчык са смакам пацёр далонь аб далонь.

— Ягор Усцінаў сюды з першымі будаўнікамі прыбыў. Днепрагэс аднаўляў, праславіўся там, ордэн атрымаў і, закончыўшы справы на Дняпры, проста да нас. Першыя кубаметры бетону ў аснову плаціны ён-жа клаў... Ну, адзін часопіс і даў на вкладцы фатаграфію Усцінава. Вось са здымку з гэтага, можна сказаць, усё і пачалося... Сёння, скажам, часопіс гэты вышаў, а тыдні праз два з'яўляецца да мяне сюды, у партбюро, незнаёмая жанчына. Рэкамендуецца: Любоў Чабан, член партыі, накіравана сюды на работу на медпункт у якасці медыцынскай сястры.

Паталкаваў з ёю. Па ўсяму відаць, добрая камуністка. Сярэдняя асвета, фельчарскія курсы, была на вайне, раненні і ўзнагароды мае, на фронце ў партыю ўступіла. Пасля вайны ў сябе на Украіне ў вялікім калгасе ўсялякімі дзіцячымі справамі заварочвала.

Пытаю, не згадзілася-б яна ў нас пайсці на работу з дзецьмі. «Што-ж, пайду і на дзіцячую, калі трэба: не адпачываць прыехала, куды больш патрэбна, туды і накіруйце. Толькі-б умення хапіла, а сіл хопіць». Вельмі спадабаўся мне яе адказ. Развіталіся, і яна ўжо было да дзвярэй пайшла, раптам паварочваецца: «Скажыце, у вас працуе такі — Усцінаў? Вось яго фатаграфія яшчэ нядаўна ў часопісе была». Адказваю: акурат ёсць, моў, такі і ў нашай партарганізацыі на ўліку знаходзіцца. Тут яна ўзварухнула бровамі (можа быць, заўважылі сёння, звычка ў яе такая ёсць — бровамі варушыць) і зусім ціха, а ціхі голас у такіх людзей гучыць дзіўна, раптам пытае: «Скажыце, гэты самы Усцінаў, ён жанаты?» Прызнаюся, аздачыла яна мяне. «Ён, што, вам сваяк?» «Не, — адказвае, — даўні знаёмы. Аднак, ён якраз мяне, магчыма, і не памятае». І твар у яе пры гэтым чырванее, чырванее, пабарвавела, як бурак, і нават пот на пераносіцы выступіў.

Сказаў я ёй, што, наколькі мне памятаецца, Усцінаў удавец і што магу я зараз усё гэта ўдакладніць, але яна, не даслухаўшы, раптам як кінецца вон з пакоя. Што такое? Дастаў я яго анкету, можа, думаю, былая жонка? Не, у анкеце выразна значыцца: удавец, трое дзяцей. Вырасьлі пры выпадку самога Усцінава пра Чабан распытаць. Ды выпадку не напаткалася.

Ну, а Любоў Чабан сябе на рабоце адразу-ж паказала, так у яслях усё закруцілася, што, не пахвалюся, за які-небудзь месяц сталі яны ў нас самымі ўзорнымі.

Жанчыны нашы моцна любілі яе. Але раз увечары (я ўжо адзін у пакоі партбюро застаўся, к дакладу рыхтаваўся, чытаў, матэрыялы падбіраў) раптам стук: Любоў. «Прабачце, што позна». І прызналася: хацелася ёй мяне аднаго застаць. Села вась тут на канапе, дзе мы з вамі сядзім, і гаворыць: «Давайце ўмовімся: усё, што я скажу, — гэта не бабскае глупства, усё добра мною абдуманна». Адказваю: «Зразумела. У чым справа?» «А ў тым: адпускаяце мяне з дзіцячай работы і дапамажыце, на курсы бетоншчыкаў паступіць, бо я чула быццам жанчын туды не вельмі ахвотна прымаюць».

Пачаў я яе ўгаварваць — цвёрдая: «Справа ў яслях наладжана, персанал вышкалены, намесніцы лепшай не знойдзеце», — і называе прозвішча жонкі інжынера, сапраўды, талкавай жанчыны.

Што ёй на гэта скажаш? Ну, добра, кажу, раз ёсць каму здаць справы і такое ў вас гарачае жаданне стаць бетоншчыкам, падтрымаем вас перад начальнікам будоўлі. Падзякавала, але не выходзіць. Ёсць яшчэ што? «Ёсць, — гаворыць. — Няправільна, што Ягор Усцінаў у вас да гэтага часу ў інтэрнаце жыве, у яго ў Калузе ў старой цёткі трое дзяцей растуць. З такой прычыны кватэру яму абавязкова трэба даць у тых дамах, што зараз здаюцца. Падумаўце-ж, як гэта бацьку водаль ад дзяцей?» «Што-ж ён сам пра гэта не паклапаціўся?» «А ён, — гаворыць, — такі чалавек: для справы з горла вырве,

а для сябе ўзімку снегу не спытае. Такія справы і без заявы вырашаць патрэбна. Самім».

На другі дзень гутарыў я з Ягорам, і, на сорам мой, наконт кватэрных яго спраў Любоў мела рацыю. Дарэчы, скарыстаўшы выпадак, параспытаў я Усцінава і пра іх знаёмства. Чалавек ён і без таго маўклівы, а тут і зусім замкнуўся. Утаропіўся вачыма ў падлогу і цэдзіць скрозь зубы па сказу. «Добры, я кажу, чалавек, гэтая Любоў Чабан?» А ён «Нядрэнная». «Даўно знаёмы?» «Восем год». «Землякі?» «У шпіталі разам ляжалі». «Раман, ці што ў вас быў?» Усміхнуўся: «У мяне тады жонка жывая была, дый якія ў шпіталі раманы, так, па-сапдацку пра жыццё з ёю многа гутарылі». «А цяпер?» «А цяпер і зусім здароў ды бывай. Сустрэкаемся на партсходах. Вось яна цяпер якая, ледзь не першы чалавек у будраёне». «На курсы бетоншчыкаў вась прасіцца, як думаеш, адпушчаць?» «Бетоншчыкаў?» Здалося мне пры гэтым запытанні, ён быццам-бы ўвесь усхмянуўся, але толькі на момант, а адказаў ён тым-жа тонам: «Гэта — справа ваша, бетоншчык з яе выйдзе, яна чаго захоча, заўсёды даб'ецца. Такая... Больш нічога ў вас да мяне няма?»

І выяснілася, Ягор Усцінаў меў рацыю. Новая справа ў яе таксама пайшла. Лічу, што апрача сярэдняй асветы ды прыродных здольнасцей, дапамагае ёй тут дзіўная цяга да ведаў. Я неяк заглянуў у бібліятэчныя абанементы комуністаў. Дык чаго толькі яна, гэтая самая Любоў Чабан, за год не прачытала!

Але вась калі Любоў Чабан вылучылі ў брыгадзіры, тут якраз і пачаліся ў іх з Ягорам Усцінавым нелады. Як вытворчая нарада, дык яна на трыбуну, усіх раскліе, і Ягору больш за ўсіх дастанецца. І галоўнае, не пустыя словы гаворыць, ад якіх і адмахнуцца можна і адмаўчацца лёгка. Справу талкуе. Вось яны і схопяцца. За ім вопыт бетонных работ шматгадовы, і брыгада ў яго скалацілася яму да твару. Вось і прывык ён, што да кожнага яго слова прыслухоўваюцца. А яна яму «Многа, Ягор Іванавіч, маеш, ды не ўсё аддаеш, рэзервы тоіш для свята, з запасам прывык працаваць». Ён яе вопытам, а яна яго навукай. Вось-жа чалавек, сама па ўласнаму пачыну з Інстытутам бетону і з Ленінградскім домам тэхнікі ў перапіску ўступіла, усё самае новае адтуль здабывае!

На самым пачатку яна Ягора толькі навінкамі атакавала, а потым пачала і выпрацоўкаю падціскаць. Раней, бывала, Усцінаву роўных няма, а тут Любоў са сваёй брыгадай на пяткі яму наступае, прытым жанчына языкаястая, за словам у кішэню не лезе...

Расказваюць мне комуністы-бетоншчыкі: здорава ўсё гэта Усцінаў перажывае, імя яе і чуць не можа. І заўжды быў маўклівы, а тут і зусім слова з яго вагою не вывернеш. Да таго справа дайшла: яна ў дзверы, ён з дзвярэй. Бачым, гэта ўжо выходзіць за рамкі асабістага. Выклікалі іх абодвух на бюро. Урэзонаваем: моў, комуністы, а які прыклад беспартыйным падаецца. Маўчаць. Брыгадзіры лепшых брыгад, дапамагаць адзін аднаму павінны, наперад дарогу пракладаць. Чырванеюць і маўчаць.

Так мы тады, прызнаюся, нічога дзельнага і не дабіліся. Па праўдзе кажучы, калі фармальна разважаць, усё выйшла правільна, абяцалі яны ўрэшце наладзіць дзелавыя адносіны. Усцінаў заявіў, што будзе, як паложана комуністу, рэагаваць на крытыку. Усё гэта так. Але адчуваю я, што нічога, па сутнасці, не вырашана. Затрымаў я Усцінава, з бюро пайшлі разам, тым больш што жылі цяпер, пасля таго як ён у новы дом

пераехаў, амаль што побач. Ну, думаю, можа быць, па дарозе, адзін на адзін яго разгавару. Але што казаць! Скруціўся, як вожык, іголки ва ўсе бакі тырчаць, цэдзіць па аднаму слову скрозь зубы. І прыйшло мне тут у галаву: ці не закахайся ён, чаго добрага, без узаемнасці ў гэтую самую Любоў Чабан?

Узяўся я яму быццам знячэўку расказваць, як Чабан, прыехаўшы на будоўлю, перш на перш аб ім пацікавілася, як кватэру для яго хадайнічала, як клапацілася аб яго дзіцянятах. Слухаў ён гэта моўчкі і нават быццам без асаблівай увагі. Але здавалася мне, што ўсё ў ім нацягнута, напружана. Потым раптам спыніўся. «Чаго вы мяне агітуеце? Са шпіталю ведаю, які яна чалавек. Можа, другой такой падобнай і на свеце няма, а толькі, эх!..» — зло так махнуў рукой, звярнуў у першы трапіўшы завулак, нават і не развітаўся.

Была гэтая размова ў нас з Усцінавым, як зараз памятаю, у чацвер, а ў панядзелак іду раніцай па будоўлі, даганяе мяне нейкі засопшыся чалавек, крычыць: «На бетоне бяда, арматурны блок з крука сарваўся, Ягора Усцінава прыціснула!»

... Ляжаў Ягор ужо на брэзенце, крыві не відаць, дыхаў, але вочы заплюшчаны і нерухомы, як лялька vascaвая. Доктар з сястрой каля яго завіхаюцца, і, як водзіцца ў такіх выпадках, навокал людзі, а цішыня такая, што чуваць, як цяжка, хрыпла ён дышае.

Раптам крык, распачлівы такі жаночы крык, ад якога мароз па скуры дзярэ. Нейкая жанчына расштурхала ўсіх, прабілася, як падстрэленая, упала каля Усцінава: «Ягорушка, што з табой? Мілы, прачніся!..» — І плача і разліваецца. Тут Усцінаў адчыніў вочы, глядзіць на гэтую жанчыну, нібы стараючыся адгадаць; наяве гэта ці ў забыцці мроіцца. І раптам, мяне гэта асабліва ўразіла, раптам бачу: у вачах гэтага чалавека, памятага, чалавека, які толькі што апрытомнеў, засвяцілася такое шчасце, якое, можа быць, староннім і бачыць якраз не дазваляецца.

А жанчына абняла яго, да сябе туліць, валасы глядзіць, шэпча: «Жывы, жывы, мілы ты мой, любі ты мой. Сколькі год цябе ў сэрцы насіла!..» А слёзы яе проста яму ў твар так і капаюць.

І тут на здзіўленне сваё, раптам пазнаю я ў гэтай расстрапанай жанчыне з мокрым тварам Любоў Чабан. Няёмка мне стала, быццам у таямніцу якую чужую незнарок зазірнуў. Бачу — і астатнія адварнуліся, разыходзяцца, доктар сканцэнтравана інструмент свой у сумку збірае. Пытаю яго, як. «Нічога, адказвае, — косці цэлыя. Пашанцавала, лёгка абыйшлося». Да яе: «Грамадзянка, пакіньце яго, яму зараз спакой патрэбны. Дома набімаецца». Дома? Пры слове гэтым Любоў Чабан раптам выпрасталася, ускочыла на ногі, спрытным рухам заправіла пад хустку растрэпанія валасы, і твар у яе стаў звычайным, суровым, быццам зусім не яна толькі што аблівалася

бабскімі слязьмі. Ягор застагнаў. Яна глянула ў яго бок, позірк яе зноў пацяплеў, і чамусьці зразумеў я, што цяпер вась ужо не сыйдзе з гэтых вуснаў клапатлівая жаночая ўсмешка, не заснуць новыя, ласкавыя агеньчыкі ў яе вачах.

Ну, прызнавайцеся, цікавы выпадак? Што-ж яшчэ застаецца дадаць? Жаніліся, для дзяцей яго яна прыкладнай маці стала, але на вытворчых нарадах рэжуцца паранейшаму. Толькі цяпер Ягор пакрыху вучыцца прызнаваць свае памылкі. Пры рэгістрацыі шлюбу ўзяла яна яго прозвішча, і па пашпарту яна вась ужо з поўгода Любоў Усцінава, але паранейшаму ўсе мы, дый сам муж, называем яе не інакш, як Любоў Чабан.





Яўгенія Еўстаф'еўна Серкова гутарыць з наведвальніцай Л. В. Міцкевіч.
Фото Л. Брэнейзіна.

ДОКТАР СЕРКОВА

(Нарыс)

— Эх, і рыбакі мы з табою, Аўгінька, — дабрадушна смяецца дзед і безнадзейна махае рукой.

— Расказвай, дзядуля, яна не пачуе, — шэпча Аўгінька аб рыбе і настойліва тармошыць дзеда за рукаў.

— Ну, слухай...

Дзед ведае ўсё на свеце, і слухаць яго можна цэлы дзень. Дзедаў голас гучыць ціха, а не па гадах ясныя вочы глядзяць кудысьці ў далечынь, і дзяўчынцы здаецца, што тое, аб чым расказвае дзед, ён бачыць вунь за тым векавым лесам, што высокай сцяной цямнее па той бераг халоднай быстрай Ламы.

Недзе здалёку чуецца злосны прарэзлівы голас маці:

— Жэнька, куды цябе зноў знесла?!

— Ну, вось і канец нашаму ўроку па гісторыі, — сумна спыняе дзед свой расказ. — Задасць цяпер яна нам абодвум.

— А ў наступны раз ты мне раскажаш пра... як іх... пра дзекабрыстаў? — усхапіўшыся з месца і трывожна прыслухваючыся да злоснага матчынага крыку, пытаецца дзяўчынка.

— Раскажу і пра дзекабрыстаў... Ды ты не палохайся. Не дам цябе ў крыўду. А наконт размоў, Аўгінька, адно скажу, што я заўсёды табе паўтараю: старайся вучыцца. А потым, як падвучышся, як падрасцеш, — едзь у горад, да рабочых...

— Жэнька-а!

— Бягу-у, ма-а-мка...

І два галасы, адзін грубы і злосны, другі спалоханы, дзіцячы, імкнуцца адзін насустрач другому. Дзед не паспявае за дзяўчынкай. Развяваецца на ветры яго белая барада, боўтаецца ў руках вядзёрца, сутулая спіна яшчэ больш сутуліцца.

— Ах, ты гора, не паспею, зноў паб'е дзіця, — у адчаі шэпча дзед і падбежкам накіроўваецца ўслед за дзяўчынкай.

Такім успамінаецца маленства Яўгеніі Еўстаф'еўне Серковай.

Непасільная праца дома і ў полі, догляд меншых дзяцей, паляванне з бацькам, начлег, рыбалоўства — усё гэта без прасветнай гадзіны, без гульняў, без дзіцячых радасцей пакінула ў памяці і сэрцы глыбокі след.

Адзін толькі чалавек у сям'і разумеў усё і спачуваў — стары дзед-літовец, палітычна ненадзейны, сасланы царом навечна ў Ішым-Барабінскі стэп. На ўсё жыццё, як цудоўныя песні таго суролага краю, запалі ў сэрца разумныя, прарочыя дзедавы словы:

— Ты, Аўгінька, будзеш жыць інакш, лепш, чым жывем зараз мы. Толькі трэба вучыцца... Вучыцца і ехаць да рабочых, у горад. Яны пакажуць людзям дарогу да праўды, да новага, шчаслівага жыцця.

Пасля дзедавай смерці жыццё

ў роднай сям'і стала зусім невыносным. Дапытлівы малады розум і растрывожанае дзедавымі апавяданнямі сэрца аб незвычайных людзях і жыцці не маглі больш змірыцца з суровым матчыным законам: уласная хата, праца і больш нічога. Дзяўчынка хацела вучыцца, каб усё ведаць, а маці рвала і паліла кнігі, забараняла хадзіць у школу. І гэта было апошняй кропляй у перапоўненым кубку. К шаснаццаці гадам даспела цвёрдае рашэнне: кінуць дом, сям'ю і бегчы ў горад.

У Екацерынбургу (цяперашні Свердловск) знаёмыя дапамаглі знайсці работу на манетным двары. Жэня пайшла туды з радасцю. Вось калі, здавалася, была знойдзена сцяжынка ў новае жыццё. Але з'явілася маці і патрабавала, каб непакорная, «асароміўшая» сям'ю дачка вярнулася дамоў на вёску. Дачка адмовілася. Маці, пракляўшы яе, паехала назад.

Затым пачаліся блуканні: абыякавы да простага вясковага дзяўчыны Петраград, сустрэчы з такімі-ж, як і сама яна, шукальнікамі праўды і новага жыцця, мара трапіць у «хлебны горад» Ташкент, а потым поўгалоднае існаванне і праца па дварах у гэтым горадзе...

Нарэшце, прышоў Кастрычнік 1917 года, а разам з ім, у поўным сэнсе гэтага слова, другое нараджэнне Жэні Серковай. Роўнапраўным грамадзянінам маладой Совецкай дзяржавы ўступіла яна ў новае жыццё.

Стары ташкенцкі рабочы, у сям'і якога бяздомная дзяўчына атрымала прытулак, дапамог ёй знайсці работу. Спачатку яна працавала кур'ерам пры камісарыяце пошт і тэлеграфа, потым сакратаром канцылярыі, а яшчэ пазней — памочнікам рахункавода.

Хутка ў Ташкенце адкрыўся рафбак, і Жэня пайшла вучыцца. Потым пры універсітэце стварыўся медыцынскі факультэт, і дзяўчына пачала займацца на гэтым факультэце. Але паколькі сродкі для існавання трэба было шукаць самой, то вучобу яна сумяшчала з работай.

Так прыходзілася прабіваць дарогу ў навуку і ў тое новае жыццё, якое некалі прарочыў дзед.

У 1925 годзе Яўгенія Еўстаф'еўна Серкова скончыла медыцынскі факультэт Другога Маскоўскага дзяржаўнага універсітэта і атрымала дыплом совецкага ўрача.

Аднак, гэта не было тым звычайным дасягненнем мэты, пасля чаго можна спакойна аддацца справе, якой ты вырашыў прысвяціць сваё жыццё.

Характару маладога ўрача быў варожы той спакой, які часам гу-

біць выдатныя парыванні нават вельмі актыўных натур. Яшчэ на пятым курсе медінстытута Серкова была мабілізавана і назначана начальнікам супроцьэпідэміялагічных атрадаў па арганізацыі барацьбы з чумой у Харэзмскай вобласці. Пазней у Харэзме яна прабыла больш года. Тут-жа давялося ёй змагацца з натуральнай воспай, з мазарамі — глінабітнымі прытулкамі-грабніцамі, якія змяшчаліся на дахах дамоў і служылі разносчыкамі хвароб і начной прыманкай для шакалаў.

Працуючы ў Туркменіі загадчыкам акруговага аддзела аховы здароўя, малады ўрач, апрача хвароб, сустрэлася з рэшткамі і такога зла, як прастытуцыя і беспрытульнасць, як кроўная помста і паранджа. У Ташкенце доктар Серкова была не толькі гледачом, але і арганізатарам вогнішчаў, на якія ўзбечкі кідалі паранджу, што спрадвеку засланяла ад іх сапраўднае чалавечае жыццё.

Калі пачалася советызацыя вандровішчаў у Кара-Кумах, Серкова ўдзельнічала ў цікавай экспедыцыі, якая ставіла мэтай вывучыць эканоміку і быт вандровішчаў, дзе існаваў натуральны абмен (замежныя кантрабандысты-купцы за бясцэнна абменьвалі свае тавары на каракуль), дзе, здаралася, родавай групіроўкай кіравала жанчына — ярум-патша (поў-хан) — да якой мужчыны мелі права наблізіцца толькі паўзком.

Вестка аб тым, што едзе экспедыцыя, разам з ёю ката-апа (вялікая сястра, або ўрач), неслася па пустыні з хуткасцю самуму. Дзівячыся на «цуды», якія рабіла

з хворымі жанчына-доктар, людзі, спрадвеку не чуўшыя нават слова «доктар», даверліва ішлі да яе, шукаючы і знаходзячы дапамогу.

У Сярэдняй Азіі Яўгенія Еўстаф'еўна працавала 13 год. Праца была цяжкая, але цікавая і натхнёная.

...Так увесць час складалася жыццё, што рэдка калі траплялася, каб уся сям'я была разам. То муж атрымліваў новае назначэнне і забіраў з сабою дзяцей, то Яўгенію Еўстаф'еўну абставіны вымушалі застацца на месцы і, пакуль муж уладжваў свае справы, трымаць сям'ю пры сабе.

Так здарылася і напярэдадні вайны. Палкоўнік Камароў знаходзіўся з дачкой на Далёкай поўначы. Яўгенію Еўстаф'еўну вайна захапіла адну ў Мінску.

24 чэрвеня 1941 года, эвакуіруючы інфекцыйную больніцу, Серкова была ранена і кантужана, на шчасце, не цяжка.

Пасля выздараўлення Яўгенію Еўстаф'еўну накіравалі пад Маскву, у 5-ю армію эпідэміялагам. Амаль тры гады на розных участках фронту ўзначальвала яна гэтую адказную справу, ідучы плячо ў плячо з савецкімі салдатамі, якія за шчырасць і нястомнасць палюбілі яе, як родную маці.

У студзені 1944 года Серкова была пераведзена ў санупраўленне І Беларускага фронту. Адначасова яна працавала і ў надзвычайнай камісіі беларускага ўрада па барацьбе з інфекцыямі. Яна ўдзельнічала ў распрацоўцы плана выратавання людзей з палескага лагера смерці. Паводле гэтага плана, усіх хворых трэба было вы-

везці ў тыл, наладзіць там шпіталізацыю і лячэнне, каб выратаваць ад інфекцыйных хвароб войскі, якія рыхтаваліся да рашучага наступлення.

Не мала папрацавалі эпідэміялагічныя атрады пасля разгрому вядомага бабруйскага катла. А далей франтавая дарога павяла Яўгенію Еўстаф'еўну аж да Берліна...

Радзіма высокая ацаніла заслугі скромнай савецкай жанчыны-куністкі — салдата Вялікай Айчыннай вайны. Шэсць ордэнаў красуецца на святочным касцюме доктара Серковай і шэсць такіх-жа баявых медалёў.

Пасля дэмабілізацыі Серкова вярнулася ў Мінск. Вярнулася і не пазнала яго.

Дзевяць год назад яна пакідала яго разбітым, пакалечаным, ахопленым пажарамі, аслепленым пякельным горкім дымам... Цяпер жа навокал бурліла поўнакроўнае многагалосае жыццё адноўленай і велічнай у сваім харакце беларускай сталіцы. Серкова была прызначана загадчыкам Мінскага гарадскога аддзела аховы здароўя.

Яўгенія Еўстаф'еўна з 1924 года неаднаразова выбіралася дэпутатам гарадскіх саветаў. Нясе гэты абавязак яна і ў Мінску.

Многа клопатаў у яе і па асноўнай і па дэпутацкай працы. Але галоўны яе клопат: аддаваць усе веды і сілы на тое, каб здаровымі і моцнымі былі савецкія людзі, каб шчаслівым было жыццё іх, каб мірныя справы іх множыліся, каб песні і смех іх звінелі па ўсёй Радзіме.

А. ВАСІЛЕВІЧ.

Для дзяцей рэспублікі

Нічога не шкадуе савецкая краіна для сваіх юных грамадзян. Колькі цудоўных палацаў пабудавана для іх, колькі сродкаў адпускаецца на ўсебаковае развіццё іх здольнасцей. Ні ў адной капіталістычнай краіне свету няма і не можа быць такіх сапраўды бацькоўскіх клопатаў, якія праяўляе наш Савецкі ўрад і Комуністычная партыя да падростаючага пакалення.

Ва многіх абласных цэнтрах і іншых гарадах рэспублікі адкрыты палацы піонераў, дзіцячыя тэхнічныя станцыі. Сотні школьнікаў Мінска займаюцца ў розных гуртках Палаца піонераў. Пад кіраўніцтвам вопытных педагогаў яны вучацца спяваць і танцаваць, будаваць мадэлі марскіх і паветраных караблёў, кіраваць аўтамашынай і рабіць радыёпрыёмнікі.

На здымку: члены фотгуртка за работай у лабараторыі.

Фото В. Вяхоткі.



КЛАРА ЦЭТКІН

(Да 20-годдзя з дня смерці)

20 чэрвеня спаўняецца 20 год з дня смерці Клары Цэткін — выдатнага дзеяча міжнароднага рабочага руху, аднаго з заснавальнікаў Комуністычнай партыі Германіі. Усё жыццё гэтай выдатнай жанчыны было прысвечана барацьбе за вызваленне працоўных ад капіталістычнага ўціску, за свабоду і шчасце прыгнечаных.

Клара Цэткін, уроджаная Эйсер, нарадзілася 5 чэрвеня 1857 года ў сям'і сельскага настаўніка. Усё дзяцінства правяла яна на вёсцы, ва ўлюбёным асяроддзі сялянскіх дзяцей. Тут яна ўпершыню ўбачыла, што між людзьмі існуе няроўнасць, што людзі, якія шмат працуюць, жывуць вельмі бедна, а багатыя жывуць прыпываючы, ні ў чым не маючы патрэбы.

У Лейпцыгу, дзе Клара вучылася ў семінарыі, яна сустрэлася з рускімі студэнтамі, якія, скрываючыся ад праследвання царскай улады, вымушаны былі ўцякаць за граніцу. Гэтыя сустрэчы адыгралі велізарную ролю ў яе жыцці. Рускія рэвалюцыянеры дапамаглі маладой дзяўчыне стаць на рэвалюцыйны шлях. Клара стала членам рабочага гуртка, дзе пазнаёмілася з вучэннем вялікіх правадыроў пролетарыята — Карла Маркса і Фрыдрыхса Энгельса.

Парыжская Комуна, гераічная рэвалюцыйная барацьба французскага народа ўскалыхнула ўвесь свет. Яна выклікала велізарны перапах у радах буржуазіі, якая пасля разгрому Комуны ўсёй сілай імкнулася падавіць рэвалюцыйны рух. У 1878 годзе канцлер Германіі Бісмарк выдаў надзвычайны закон аб сацыялістах. У выніку гэтага варварскага закона тысячы мужных рэвалюцыянераў былі пасаджаны ў турмы. Многім прыйшлося ўцякаць з Германіі. Пакінуў Германію і Осіп Цэткін — рускі эмігрант — будучы муж Клары. За ім паехала і яна.

Жыццё ў эміграцыі (Францыі, Швейцарыі) было поўна нястач. Е. Стасава ў артыкуле аб Кларе Цэткін прыводзіць такі факт з яе парыжскага жыцця. Адночы, калі Клара купала сваіх дзяцей (малодшаму тады было толькі два месяцы) на кватэру з'явілася паліцыя. Клары не далі магчымасці нават апрануцца. Дазволілі толькі накінуць плашч, усе астатнія рэчы падлягалі канфіскацыі для ўплаты за кватэру. Муж Клары — Осіп Цэткін дастаў у таварышоў-эмігрантаў крыху грошай і наняў другі пакой. Калі ён прыйшоў туды з Кларай і двума дзецьмі, гаспадар іх не пусціў, цынічна заявіўшы, што ён дазваляе жыць яму ўдвух з жонкай, або нават прыводзіць да сябе жанчын, але з дзецьмі на кватэру яго ні адзін паважаючы сябе чалавек не пусціць. Так і засталіся яны на вуліцы. На дапамогу прыйшла руская эмігрантка. Яна ўступіла сям'і Цэткіных свой пакой, а сама пайшла жыць да знаёмых.

Пазней стала яшчэ горш. Прыйшлося ўзяць на сваё ўтрыманне сям'ю — цяжка хворага мужа і двух маленькіх дзяцей. Але нішто не магло адарваць яе ад рэвалюцыйнай работы, якой Клара аддалася ўсёй душой. У Парыжы Клара Цэткін пасябрала з дачкой Карла Маркса Лаурай — жонкай Поля Лафарга — вядомага французскага сацыяліста.

У 1889 годзе ў Парыжы адбыўся I кангрэс II Інтэрнацыянала. Клара Цэткін прымала самы дзейсны ўдзел у яго падрыхтоўцы. На гэтым кангрэсе яна выступіла з вялікай палітычнай прамовай аб становішчы і задачах жанчыны ў сацыялістычным руху. Тут-жа яна пазнаёмілася з Фрыдрыхсам Энгельсам.

Гэтае знаёмства, а затым сумесная дзейнасць мела ве-



КЛАРА ЦЭТКІН.

лізарны ўплыў на фарміраванне яе поглядаў.

Клара Цэткін была адным з арганізатараў і кіраўнікоў міжнароднага жаночага руху.

Хутка пасля звароту ў Германію ў 1892 годзе яна становіцца рэдактарам газеты для жанчын «Роўнасць». З гэтага часу яна не толькі кіруе ўсёй сацыял-дэмакратычнай работай сярод жанчын Германіі, але і ўзначальвае міжнародны жаночы рух.

Клара Цэткін ніколі не адрывала пытання аб вызваленні працоўных жанчын ад агульнай рэвалюцыйнай барацьбы пролетарыята. Яна рашуча выступала супроць буржуазных «абаронцаў» жаночага пытання.

У 1910 г. на другой міжнароднай канферэнцыі жанчын у Гапенгагене па ініцыятыве Клары Цэткін было прынята рашэнне аб штогадовым святкаванні Міжнароднага жаночага дня — 8 сакавіка.

Клара Цэткін была выдатным барацьбітом за справу міжнароднай пролетарскай салідарнасці. Нястомна змагалася яна са здраднікамі рабочага класа з радоў германскай і міжнароднай сацыял-дэмакратыі, страсна і самаадана выступала супроць вайны. За тры месяцы да пачатку першай сусветнай вайны яна склікала вялікі мітынг у знак пратэсту супроць ваенных пагроз. А калі вайна разгарэлася, яна была ў ліку нямногіх барацьбітоў, якія рашуча выступілі супроць здрадніцтва рэакцыйнай верхушкі сацыял-дэмакратыі.

У 1915 годзе, ва ўмовах цяжкага ваеннага часу, па пачыну Клары Цэткін была склікана міжнародная сацыялістычная жаночая канферэнцыя ў Берне. Неўзабаве пасля яе ўрад Вільгельма II кінуў Клару Цэткін — ужо амаль 60-гадовую жанчыну — у турму. Але і гэта не зламала стойкасці мужнай рэвалюцыянеркі. Адразду-ж пасля выхаду з турмы яна аднавіла кіпучую рэвалюцыйную дзейнасць. Клара Цэткін з'яўлялася адным з арганізатараў і кіраўнікоў комуністычнай партыі Германіі.

Моднымі узаіма бязмежнай дружбы і любові была звязана Клара Цэткін з нашай краінай — краінай перамога сацыялізма. Яшчэ ў 1905 годзе яна лічыла рускіх рабочых самымі перадавымі барацьбітамі міжнароднага руху. На міжнародным кангрэсе сацыялістаў у Штутгарце ў 1907 г. адбылося яе асабістае знаёмства з В. І. Леніным. Ужо тут яна разам з Розай Люксембург падтрымала барацьбу Леніна супроць апартуністаў. Ад усёй душы вітае яна Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю.

«Я рашуча выступіла за большавікоў, — пісала Клара Цэткін у 1918 годзе. — Паводле маёй думкі, гісторыя вырашыла тэарэтычную спрэчку аб правах рускіх рабочых і сялян, якія ўзялі ўладу ў свае рукі. Гіганцкае аблічча Кастрычніцкай рэвалюцыі стаіць перад намі і сваім гарачым дыханнем гаворыць міжнароднаму пролетарыату: «Я існую, я буду існаваць. Ідзіце за мной!».

З 1921 года Клара Цэткін падоўгу жыла ў Савецкім Саюзе. Яна правяла вялікую работу па азнаямленню працоўных усяго свету з жыццём у СССР, з дасягненнямі нашай краіны. Яна пабывала на Каўказе і пасля гэтага напісала кнігу «У вызваленым Каўказе», звярнуўшы асаблівую ўвагу на факт разняволення жанчын.

Клара Цэткін нястомна змагалася за мір супроць фашызма. Шмат выдатных прамоў сказала яна, шмат цудоўных артыкулаў напісала, выкрываючы перад усім светам фашызм як злейшага ворага чалавецтва.

Рэвалюцыйныя рабочыя Германіі выбралі яе ў рэйхстаг. Зусім хвораю — 76-гадовая камуністка — яна паехала на адкрыццё рэйхстага і ў жніўні 1932 года выступіла там з выдатнай прамовай, у якой перад усім светам выкрыла фашыстскую банду падпальшчыкаў вайны і іх лакеяў — соцыял-дэмакратычных лідэраў.

Клара Цэткін не дажыла да светлага дня перамогі — дня разгрому германскага фашызма. Але справа, за якую

яна аддала ўсё сваё жыццё, перамагла. Мацнее і набіраецца сіл Германская дэмакратычная рэспубліка, расце барацьба нямецкага народа за стварэнне адзінай, дэмакратычнай, міралюбівай Германіі.

За самаадданую рэвалюцыйную работу Клара Цэткін была ўзнагароджана ордэнам Леніна і ордэнам Чырвонага Сцяга. Яна пахавана ў Маскве на Краснай плошчы.

ЗА ТОНУ ВАЛАКНА

МАЁ ЗВЯНО пасеяла сёлета 10 гектараў лёну і абавязалася вырасціць па дзесяць цэнтнераў валакна і па 7,5 цэнтнера насення. Але перш чым даць такое слова, я шмат думала, раілася з аграномам, многа чытала аб вопыце лепшых ільнаводак.

Для ільну самае важнае — выбраць добры папярэднік і падрыхтаваць глебу. Лепшым папярэднікам лічыцца канюшынішча, бульбянішча, шматгадовыя травы. Многае залежыць і ад тэрмінаў высеву.

Пад лён нам адвялі канюшынішча, узаранае з восені. Рана вясной мы прабаранавалі зябліва і ўгноілі глебу — унеслі на гектар па 1,5 ц аміячнай селітры, па 1 ц суперфасфату, па 1,5 ц калійнай солі, па 3 ц попелу. Угнаенні забаранавалі і адразу-ж пусцілі лапавы культыватар «УТК-4», які

разрыхліў усю перапрэлую дзярніну на глыбіню ў 8—10 сантыметраў.

Вясна прышла ранняя — снег растаяў дружна, вады было мала, і неяк адразу падсохла. Я пацікавілася тэмпературай глебы — было 8 градусаў цяпла. Дамовіліся з брыгадзірам пачынаць сяўбу 25 красавіка — на 10—8 дзён раней леташняга.

Перад высевам яшчэ раз прабаранавалі ўсю плошчу баронамі «зіг-заг» у два сляды і ўкаталі катком. На другі дзень пачалі сеяць вузкараднымі сеялкамі. На кожны гектар высевалі па 140 кілаграмаў добра ачышчанага, абгрэтага на сонцы насення.

К першаму мая сяўбу скончылі, а праз пяць дзён з'явіліся дружныя, моцныя ўсходы. Але пайшоў вялікі дождж. Я думала — уваб'е ён увесь лён наш у

зямлю. Не ведала тады, што гэты дождж — усяго поўбяды... Уначы напаў мороз. Навокал усё пабягела. Маладыя, далікатныя лісточкі на дрэвах паніклі, як нежывыя. Раніцай пабегла ў поле — мой лянок, які ўчора здаваўся такім моцным, ляжаў на зямлі.

Прышла я на брыгадны двор і ледзь не плачу. Але брыгадзір наш, Цярлюк, крыху супакоіў: — Не хвалойся, Вера, паднімецца твой лён: мороз ледзь захапіў нашы палі.

І праўду сказаў Ігнат Сігізмундавіч. Усходы, хоць і павольна, пачалі паднімацца, пайшлі ў рост.

Трэба было падкарміць іх, дадаць сілы. Унеслі мы на гектар па 3 цэнтнеры попелу, што яшчэ ўзімку збіралі. Дзе-ні-дзе падкінулі па 1 цэнтнеру аміячнай селітры, па поўцэнтнера птушынага памёту. А там, дзе расліны найлепш выглядалі, далі толькі па поўцэнт-

Для дзяцей рэспублікі



У нашай рэспубліцы вайна пакінула шмат сірот. Для іх адкрыты 283 дзіцячыя дамы. Як не падобна іх жыццё на долю дзяцей-сірот капіталістычных краін. Паглядзіце на гэты здымак — колькі радасці, шчасця відаць на тварах дзяўчынак. Гэта тры сястры Дзяружыны — выхаванкі дзіцячага дома № 8 г. Мінска. Лілія вучыцца на другім курсе педагагічнага вучылішча. Рая — у 9 класе, Тамара ў 6 класе 2-й жаночай сярэдняй школы.

Малодшая сястра марыць быць артысткай. Ужо зараз яна часта выступае ў масавых сцэнах у Беларускай дзяржаўным тэатры оперы і балета.

На здымку: Лілія (злева) і Рая (справа) Дзяружыны збіраюць малодшую сястру Тамару ў тэатр.

Фото В. Лупейкі
(Фотахроніка БелТА)

нера суперфасфату і па цэнтнеру калійнай солі з тарфянай крошчай.

Своечасовай падкормкай пасевы выратавалі. Яны бурна пайшлі ў рост. У маі першы раз прапалолі. Перад цвіццём яшчэ раз падкормім пасевы, унясем па 1 цэнтнеру калія і па поўцэнтнера суперфасфату. Гэта дапаможа роўнамернаму паспяванню раслін і выратуе тонкасьцябловы густы лён ад палягання.

Летась было ў нас пад ільном 6,5 гектара. Сабралі па 6,1 цэнтнера насення і па 7 цэнтнераў валакна. Церабілі ў ранній жоўтай спеласці. Снапы рабілі невялікія — 10—12 см у дыяметры. У такім выглядзе яны хутчэй

сохлі і лепш абмалочваліся. Насенне пасля абмалоту сартавалі і адпраўлялі на склад.

Абмалочаную ільносаломку адразу-ж расцілалі. Кожны дзень бралі пробы.

Дзяржаве здалі валакно 9—12 нумарам.

Наша звяно за лён атрымала шмат грошай, прадуктаў. Я асабіста толькі па дадатковай аплаце атрымала 3 200 рублёў.

У нашым звяне 10 чалавек. Мы прымаем усе меры, каб вырасціць па тоне валакна з гектара!

В. СІНЦА,
звенявая па ільну калгаса імя
Дзімітравы Дунілавіцкага раёна.

ДАТЭРМІНОВА ВЫКАНАЕМ ПЛАН

НА МЭБЛЕВАЙ фабрыцы імя Халтурына працую я ўжо сем год. На адным з самых складаных станкоў — шыпарэзным — з гранічнай дакладнасцю заразаю шыпы для рознастайных дэталей. Складанасць работы заключаецца ў тым, што на працягу змены прыходзіцца часта мяняць наладкі, бо асартымент дэталей вельмі вялікі.

Ніколі не пачынаю работу, пакуль не агледжу рэжучы інструмент, не змажу ўсе часткі станка.

Дапамагае мне Ларыса Прахэрэнка. Яна нядаўна прышла на фабрыку, але з вялікай упартасцю вывучыла станок і цяпер у любы час можа мяне замяніць.

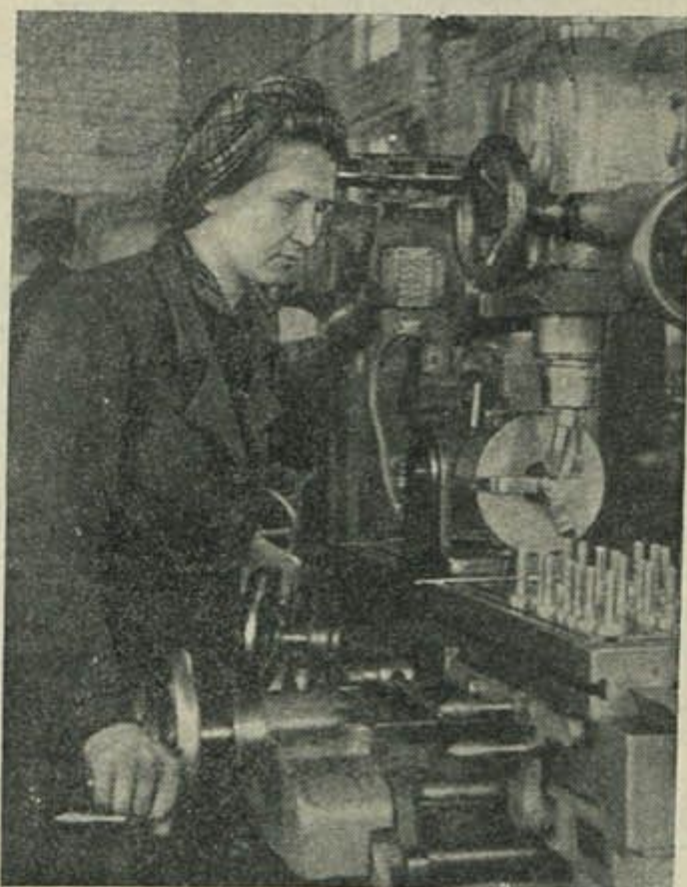
Наш машынны цэх — адзін з вядучых. Ён забяспечвае іншыя цэхі высокакасна апрацаваным матэрыялам для зборкі шафаў, канцылярскіх сталоў і дзвярных блокаў.

Я ганаруся тым, што наша прадпрыемства выконвае заказы для новых шматпавярховых дамоў Масквы. Калектыў працуе напружана, каб з часцю выканаць заказ новабудуляў.

У перадавым спабодніцтве лепшыя работніцы нашага цэха Мар'я Іванава, Соф'я Яленская, Тацяна Арэхава, Марфа Бярэзіна, Лідзія Чыжэўская і многія іншыя занялі першае месца. Я выканала красавіцкі план на 120 процантаў пры добрай якасці прадукцыі.

Калектыў нашай фабрыкі абавязаўся выканаць гадавы план па ўсіх паказчыках к 21 снежня і даць звышпланавы прадукцыі на 750 тысяч рублёў.

Ганна ЧУБАЕВА,
стаханайка бабруйскай фабрыкі
імя Халтурына.



На Віцебскім дыванова-плюшавым камбінаце па пачыну стаханавак Купавінскай фабрыкі М. Жылінай і Е. Харковай разгарнуўся рух за перавыкананне пяцігадовага плана без дадатковых затрат сыравіны і матэрыялаў. У дні перадавагага сацыялістычнага спабодніцтва ткачы жакардава-лентачнага цэха Е. Сімакова выконвала дзённыя заданні на 125—130 процантаў, сэканоміла вялікую колькасць сыравіны.

На здымку: ткачы-комсамолка Е. Сімакова.

Фрэзерушчыца-комсамолка Віцебскага завода заточных станкоў Лілія Альшанікава асвоіла працэс работы на двух станках. Яна выконвае па дзве і больш норм за змену.

На здымку: комсамолка Лілія Альшанікава за работай.

Фото П. Наватарова
(Фотахроніка БелТА)



Калектыў гомельскага шклозавода імя І. В. Сталіна выпускае буйнагабарытнае шкло для высотных будынкаў Масквы.

На здымку: дзесятнік-комсамолка Акцябрына Барэйша (злева) і начальнік змены машынна-ваннага цэха комсамолка Іна Драгунова за праверкай якасці буйнагабарытнага шкла.

Фото В. Лунейкі (Фотахроніка БелТА)

Майстры жывёлагадоўлі

АДРАЗУ за горадам пачынаюцца абшырныя землі першамайцаў. Яны цягнуцца на дзесяткі кіламетраў. Шмат у іх пахаці, лесу, лугоў, выпасаў.

Багата жывуць. Кожную восень шмат залацістага збожжа ссыпаюць у засекі. Высокімі ўраджаямі славяцца далёка па ўсёй рэспубліцы.

Але славу калгасу прынеслі не толькі жыта, лён ды пшаніца. Працай жывёлаводаў ганарыцца і славяцца калгас. Шмат гладкіх коней, сытых кароў, тонкарунных авечак, тлустых свіней стаіць на фермах.

Прыбыткі ад жывёлагадоўлі няспынна растуць і складаюць раз больш сарака процантаў усяго грамадскага прыбытку.

... Дваццаць адзін год працуе даяркай Палагея Ключко. Цяжка падлічыць, колькі малака надаіла яна, колькі цялят вырастала. Палагея Іванаўна прышла на ферму, калі яна толькі стваралася, калі каровы не былі замацаваны за даяркамі, калі не было каму пацікавіцца павышэннем удойнасці.

— Спачатку мы даілі, як некалі нашы маці ды бабкі, — успамінае яна, — а потым перайшлі на навуковую аснову.

Навуковай асновай Палагея Іванаўна называе парады зоатэхнікаў, ветэрынараў, з якімі пазнаёмілася на трохгадовых курсах. Там усе даяркі вывучылі правілы догляду, як і чым карміць жывёлу ў стойлавы перыяд, якую норму ўстанавіць на лета, як раздойваць.

З гадамі рос вопыт і веды. Палагея Іванаўна пачала вучыць маладых даярак.

Загадчык фермы, Савелій Матусевіч, так аб ёй адзываецца:

— Палагея Іванаўна — адна з перадавых даярак у калгасе. У яе не было выпадку падзяжу цялят. За захаванне маладняка кожны год атрымлівае дадатковую аплату. Вось і сёлета атрымала 150 літраў малака.

Палагея Іванаўна — ужо не маладая жанчына — зардзелася і з лёгкім дакорам сказала:

— Савелій Іванавіч зусім захваліў мяне. Не я адна, а ўсе даяркі нашы як на падбор.

— Пачакай, і пра іх раскажу, — усміхаючыся, супакоіў яе загадчык фермы.

І ён раскажаў, што сапраўды ўсе даяркі выконваюць план.

Рэкорднага ўдою дабілася Вольга Чэкрыжова. Яе «Ліпа» давала і па 28 літраў у дзень. Ад кожнай замацаванай за ёю каровы яна надаіла за перыяд даення па 2 340 літраў.

За гэтымі скупымі лічбамі скрываецца вялікая работа. Даяркі нястомна шукаюць новых шляхоў павышэння ўдою, умела складаюць рацыён, улічваючы густы сваіх гадунцоў.

З выключнай добрасумленнасцю працуюць даяркі Мар'я Чыж, Мар'я Сцяпанавя, Любоў Гур, Клаўдзя Васіленка, Алена Паўлюшчык. Як хваляюцца яны, калі пачынаюцца ацёлы! За 5—6 дзён да ацёлу ўстанаўляюць кругласутачнае дзяжурства. Падтрымліваюць узорную чыстату на ферме.

— У такія дні даяркі амаль не адлучаюцца з фермы, — гаворыць Палагея Іванаўна. — А праз 20 дзён маладняк здаем цялятніцам на папаўненне стада.

Мар'я Чыж ахвотна расказвае пра рэжым:

— Усе мы строга захоўваем рэжым. Доім па гадзінах: першы раз а 6 раніцы, другі — апоўдні і ўвечары а 8 гадзіне. Кормім таксама ў вызначаны час.

Правільны рэжым, добры догляд дапамаглі не толькі ўзняць удойнасць, але і паспяхова завяршыць зімоўку — каровы к вясне мелі сярэдняю ўкормленасць.

У калгасе 1.369 галоў рагатай жывёлы. Маладняк і фуражныя каровы стаяць у прасторных і светлых дварах. Многа новых, крытых шыферам кароўнікаў на каменных слупах. Усе абсталяваны аўтапаілкамі: націсне карова носам клапан і п'е, колькі захоча.

845 гектараў выпасу мае калгас! Першамайцы не забываюць, што жывёле трэба наладзіць добры летні адпачынак. З надыходам цяпла маладняк заганыюць на выгул у летні лагер, а дойных кароў — на лагерны выган недалёка ад фермы і рэчкі.

Майстрам сваёй справы называюць у калгасе комсамолку Надзею Жданко. Яна трэці год працуе цялятніцай і вырастала 110 здаровых цялят! Гэтай дзяўчыне няма яшчэ і дваццаці год. Калі-ж яна паспела набыць такі вопыт, які даецца гадамі? На ферму прышла са школьнай парты. Курсы жывёлаводаў і парады вопытных даярак далі ёй тыя веды і вопыт, якімі не паспела надзяліць жыццё.



На здымку: перадавыя даяркі калгаса Алена Паўлюшчык і Мар'я Чыж, якія атрымалі дадатковую аплату па 150 літраў малака за 100-процантнае захаванне маладняка.

Пяшчотна даглядае яна сваіх нязграбных гадунцоў, якія кожную раніцу вітаюць яе жалобным мычаннем. Спяшаецца хутчэй супакоіць іх цёплым малачком.

Раніцай Надзя цярпліва чысціць цялят, асвятляе падсцілку. З надыходам цёплых дзён выганяе на пашу. Маладняк пасвіцца асобна ад кароў, на сухім выгане, з добрым травастоем.

Тацяна Гур, Яўгенія Афанасенка таксама захоўваюць увесь маладняк і штогод атрымліваюць дадатковую аплату.

Добра адзваваюцца калгаснікі і аб Веры Гур, якая за два апаросы атрымала ад сямі свінаматак 135 парасят і захавала ўсіх. З Верай спаборнічаюць свінаркі Ніна Гур і Надзея Каролік.

На дзевяці свінафермах калгаса адкармливаецца 907 свіней. Летась калгас атрымаў амаль 160 тысяч рублёў прыбытку толькі ад свінагадоўлі.

Заслужыла павагу ў калгасе і Ганна Грачок. На авечкагадоўчых фермах стаіць 1.044 авечкі. Больш чым палову іх даглядае Ганна Сямёнаўна разам з двума аўчарамі.

У першамайцаў ёсць і коні — 685 галоў, і птушкаферма. Калгас імкнецца расшырыць усе галіны жывёлагадоўлі, цвёрда памятаючы, што без яе немагчыма ўзняць ураджайнасць.

Сёлета калгаснікі заняліся палепшаннем сенажацей і пашы. Расчышчаюць ад пнёў і хмызнякоў 180 гектараў, на малапрадук-

цыйных лугах высаваюць кармавыя травы, падкармливаюць мясцовым і мінеральным угнаеннем, частку лугоў разворваюць.

Так калгас «Першае мая» Слуцкага раёна Бабруйскай вобласці змагаецца за ажыццяўленне рашэнняў XIX з'езда партыі аб развіцці грамадскай жывёлагадоўлі і павышэнні яе прадуктыўнасці.

Год ад года калгас багацее. У мінулым годзе першамайцы мелі два мільёны трыста тысяч рублёў прыбытку, у тым ліку 892 тысячы ад жывёлагадоўлі. Сёлета агульны прыбытак дасягне трох мільёнаў.

Калгас амаль поўнасю электрыфікаваны і радыёфікаваны. Усе асноўныя працаёмкія працэсы механізаваны.

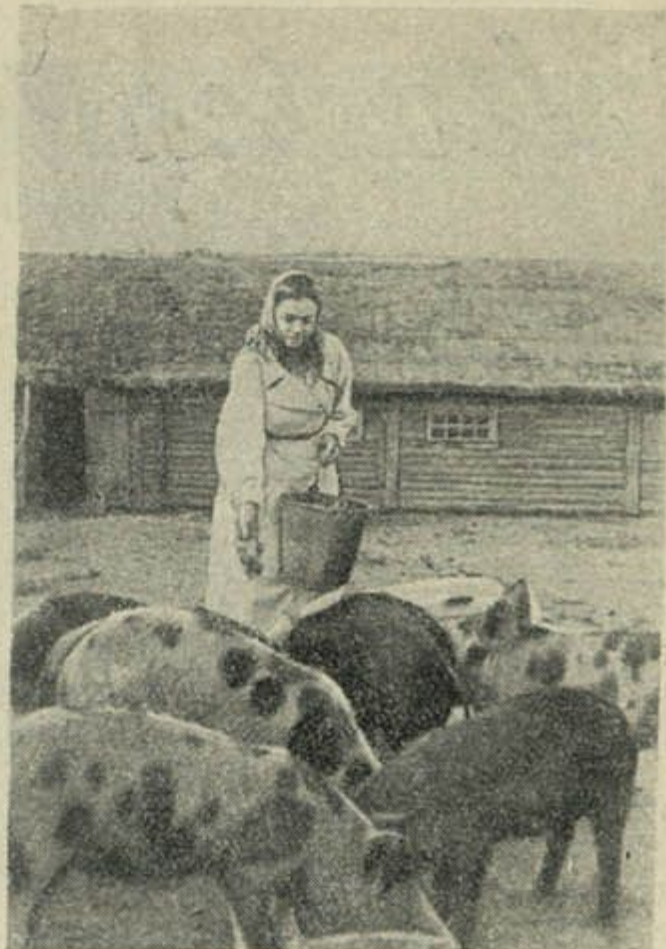
У калгасе вялікі аўтамабільны парк — сем грузавых і адна легкавая машына. Заможнасць прышла ў дамы калгаснікаў.

— У мінулым годзе мы атрымалі на працадзень, — гаворыць Надзея Жданко, — па 2,4 кілаграма збожжа, па 10 кілаграмаў бульбы, па 2 руб. 75 кап. грашыма, сена, салому. Хлеба ва ўсіх у дастатку!

Інакш і быць не можа. У мінулым годзе сярэдняя выпрацоўка па калгасу склала 254 працадні!

І сёлета першамайцаў чакае багатая восень. Зарукай таму — паспяхова праведзеная веснавая сяўба.

У калгасе вялікая сіла — жанчыны. Усе яны самааддана працуюць на полі, гарадах, фермах, у



Лепшая свінарка калгаса Вера Гур за кармленнем свіней.

садзе, памнажаючы багацце сваёй арцелі.

* * *

... З першымі праменьнямі сонца, калі пеўні не скончылі сваю пераклічку і вёска яшчэ спіць, скрыпяць каліткі, хлопаюць дзверы — гэта спяшаюць на фермы даяркі, цялятніцы, свінаркі. Пачынаецца працоўны дзень жывёлаводаў калгаса «Першае мая».

Н. СЯРГЕЕВА

Таленавітая спартсменка

НА СТАРЦЕ ішла непаспешная і нескладаная падрыхтоўка да фінальнага бегу на 100 метраў. Спартсменкі рабілі адзнакі ля стартавай рысы, умацоўвалі калодкі, ад якіх трэба адштурхоўвацца, пачынаючы бег.

Па сярэдняй дарожцы бяжыць беларуская спартсменка, калгасніца з сельгасарцелі імя Свердлова Жлобінскага раёна Надзя Дзярганава. Яна раніцой выйграла папярэдні забег і зараз будзе ўдзельнічаць у фінале. Хто-ж з сельскіх спартсменак Саюза самы хутчэйшы? Побач рыхтуюцца да старту таксама вышаўшыя ў фінал мацнейшыя бегуны Расійскай федэрацыі, Украіны, Эстоніі і Латвіі. Хто яны? Як падрыхтаваны да спаборніцтваў? Як валодаюць тэхнікай бегу і каго з іх трэба больш за ўсё баяцца? Гэтыя і мноства іншых пытанняў хвалююць маладую беларускую спартсменку.

Але вось суддзя запрашае на

старт. Каманда «увага», сухі выстрал стартавага пісталета — і пяць хутканогіх дзяўчат імкнуцца ўперад. Прэч усе сумненні і раздум'і! Мэта адна, яна наперадзе — вузкая белая істужка, якой трэба дакрануцца першай, каб перамагчы.

Бег на кароткія дыстанцыі вельмі цяжкі і складаны. Яго можна параўнаць з дзеяннем спусканай пружыны. Усю сілу і энергію, увесь вопыт, накоплены ў доўгія дні трэніровак, спартсмен павінен выкласці імгненна — бегжа працягваецца ўсяго некалькі секунд!

Разам з выстралам Надзя адштурхнулася ад стартавых калодак і рэзка кінула ўперад сваё пруткае, моцнае цела. Першыя намаганні яна нібы накіроўвала на тое, каб не ўпасці, але, паступова выпраміўшыся, пабегла хутка, лёгка, прыгожа. Яна не бачыла сваіх саперніц, але адчувала, што

яны побач, ведала, што нікому з пяці не ўдаецца адарвацца хоцьбы на крок, што ўсе бягуць, як звязаныя адной нябачнай ніццю.

— Рвануся, — вырашае Надзея, паскараючы крок, але і астатнія, як па камандзе, узмацняюць тэмп. Застаецца 40, 30, 20 метраў да фініша. Хто-ж пераможа? — Няўжо пройгрыш? — мільгае ў галаве беларускай спартсменкі, і гэтая думка нібы падштурхоўвае. — Выстаяць. Наперад, ва што-б там ні стала наперад, — вырашае яна. Яшчэ адно намаганне, напружанне ўсёй волі, рэзкі брасок на істужку — і перамога заваявана. Цяжкая, пачэсная перамога!

Калі бегла, Надзя не чула ні таго, як гуў стадыён, ні дружных падбадзёрваючых воклічаў. І толькі, зрабіўшы пасля фініша яшчэ некалькі крокаў, яна пачула гром апладысmentaў, убачыла бегшых да яе сябровак-спартсменак.

— Надзюша, мілая! Віншуем! Ты першы чэмпіён, — наперабой усклікалі дзяўчаты і моцна паціскалі руку, працягвалі кветкі. А яна павольна ішла ўдоўж бегавой дарожкі па зялёнай траве стадыёна і не знаходзіла слоў для адказу, задаволеная тым, што не падвяла каманду, не зняславіла спартыўную чэсць сваёй рэспублікі.

Дзярганава два разы вызначылася на гэтых спаборніцтвах. Праз дзень пасля памятнага бегу яна ва ўпартай барацьбе выйграла першынства па прыжках у даўжыню з разбегу. А яшчэ праз дзень у Малдаванскім дзяржаўным тэатры, дзе адбылося ўрачыстае закрыццё спаборніцтваў, прадстаўнік Усесаюзнага камітэта фізкультуры ўручыў беларускай калгасніцы Надзеі Дзярганавай — двойчы чэмпіёну СССР сярод сельскай моладзі — дыпломы першай ступені і каштоўныя прызы.

Гэта было восенню мінулага года на ўсесаюзных спаборніцтвах сельскіх лёгкаатлетаў у Кішыневе. Надоўга запомніліся Дзярганавай гэтыя спаборніцтвы. Часта яна ўспамінае, якая вострая спартыўная барацьба была на іх. І калі сёлета зімой спартсмены, якія ехалі на спаборніцтва сустрэліся ў поездзе і папрасілі Дзярганаву расказаць аб іх, Надзя ахвотна ўспомніла сваю паездку ў Малдавію...

Спартсмены ехалі ў Брэст, дзе толькі што было закончана будаўніцтва цудоўнага Дома фізкультуры і дзе намечана было правесці першыя на Беларусі зімнія спаборніцтвы лёгкаатлетаў у закрытым памяшканні.

— Шанцуе табе, Надзя. Ты шчаслівая, — сказаў адзін са спадарожнікаў, што сядзеў у купэ насупраць.

— Шчаслівая — гэта правільна. Як і ўсе людзі ў нашай краіне, — адказала Дзярганава. — А шанцуе таму, што я круглы год, зімой і летам, трэніруюся.

У Брэст поезд прышоў раніцой. У дзень прыезду спартсмены адпачывалі. Размясціўшыся ў гасцініцы, яны адразу-ж пайшлі паглядзець новы Дом фізкультуры, а затым — азнаёміцца з горадам. Дзярганава не пайшла ў горад. Са спартыўнай залы яна вярнулася ў гасцініцу, дастала з чамаданчыка кнігі і сшыткі і села за стол. Гэта былі падручнікі і канспекты лекцый. Восенню Дзярганава паступіла на першы курс Гомельскага педінстытута і зараз, выкарыстоўваючы кожную хвіліну, рыхтавалася да залікаў.

Вечарам, калі сяброўкі пайшлі ў кіно, Надзя зноў засталася займацца.

— Адпачыла-б, заўтра-ж спаборніцтвы, — параіла адна з дзяўчат.

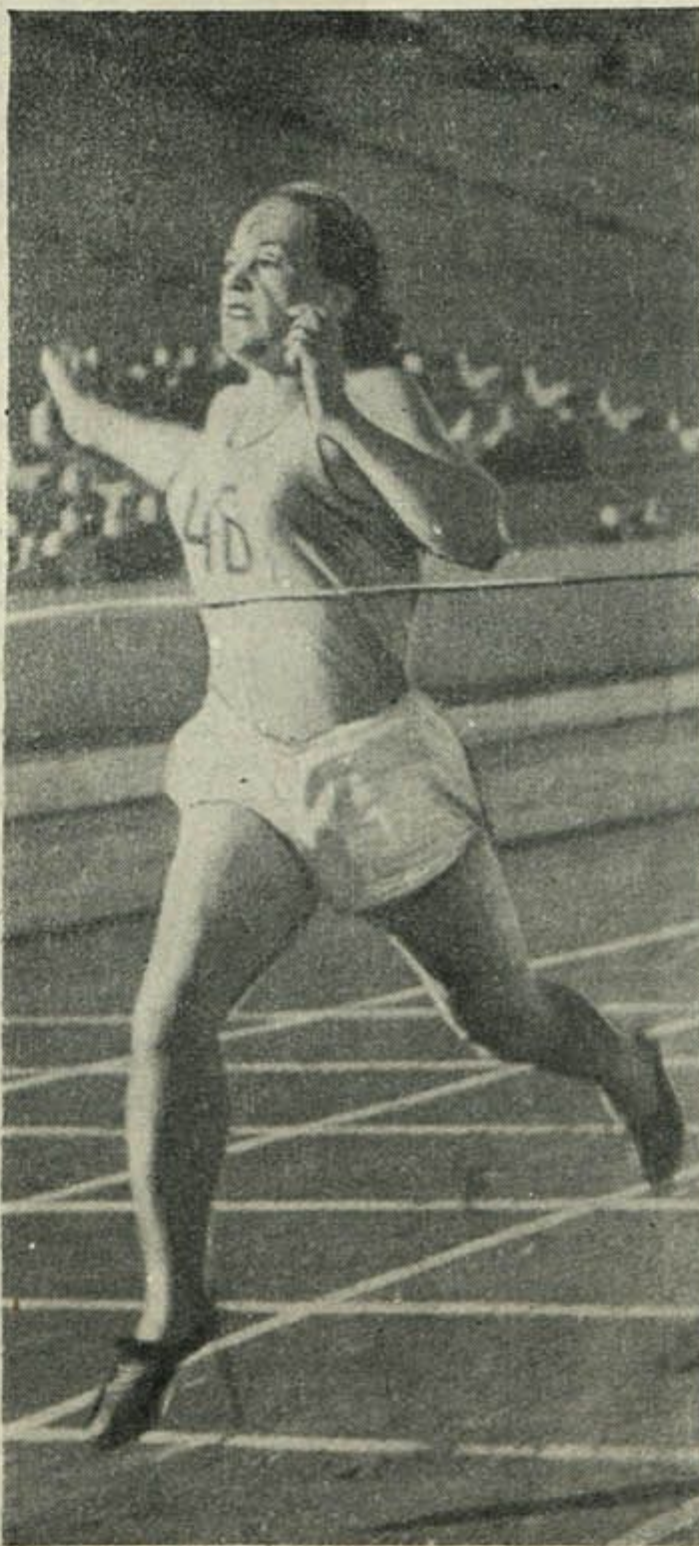
— Не, не магу, — адказала Надзя. — Для мяне работа ў калгасе, а цяпер вучоба, заўсёды на першым месцы.

І гэта так. У вучобе Дзярганава таксама наперадзе. Яна здала ўсе залікі толькі на выдатна і добра.

— Спорт дапамагае мне і ў вучобе і ў рабоце, — гаворыць яна. — Выпрацоўваецца настойлівасць, упартасць.

У брэсцкай зімовай зале Дзярганавай давялося выступаць разам з вядучымі спартсменкамі рэспублікі. Дыктар увесь час называў імёны вядомых лёгкаатлетак — майстроў спорту, членаў зборных каманд БССР і СССР. Надзя прыкметна хвалявалася. Але вось яна зрабіла размінку, адчула пругкасць і эластычнасць мышц, і да яе зноў вярнуліся спай і ўпэўненасць.

У спаборніцтвах па прыжках у даўжыню з разбегу Надзя апярэдзіла спрактыкаванага майстра спорту А. Люпен, мінскую першарадніцу Н. Абрубаву і многіх іншых, уступіўшы толькі майстру



Н. Дзярганава на бегавой дарожцы.

спорту Е. Гурвіч. Вынік Дзярганавай — 5 метраў 6 сантыметраў, толькі на 16 сантыметраў меншы выніку пераможцы. Па пяцібор'ю яна заняла таксама другое месца. Калгасніца Надзея Дзярганава ў спаборніцтвах з выдатнымі лёгкаатлеткамі паказала сваю спартыўную даспеласць, вышла ў лік лепшых спартсменаў рэспублікі.

Спортам Дзярганава займаецца з 1949 года. Тады яна, будучы яшчэ школьніцай, хутчэй за ўсіх прабегла дыстанцыю на спаборніцтвах у сваім калектыве. Затым заняла першае месца ў спаборніцтвах на першынства раёна. А ў канцы лета Надзя ўжо выступала на абласной спартакіядзе. Без дастатковай падрыхтоўкі і амаль без трэніроўкі, яна, па прыродзе хуткая і энергічная, стала ўрад з мацнейшымі бягуннямі вобласці. Надзя, вядома, не заняла тады прызавога месца, але вопытныя трэнеры адразу адзначылі яе здольнасці. Трэнер Церашкавец заняўся падрыхтоўкай будучай таленавітай спартсменкі.

У наступным, 1950 годзе, Дзярганава ўжо выступала на спаборніцтвах як вопытная спартсменка. Яна заваявала першынства вобласці. На рэспубліканскай спартакіядзе сельскай моладзі Надзя стала чэмпіёнам рэспублікі па бегу на 100 і 200 метраў і заняла першае месца ў трохбор'і. Тады-ж яе паслалі на ўсесаюзныя спаборніцтвы, дзе яна дабілася новых поспехаў і стала вядомай усяму Савецкаму Саюзу. Беларуская спартсменка Надзея Дзярганава ўстанавіла два рэкорды СССР для сельскай моладзі, якія да гэтага часу ніхто не можа пабіць. Тройчы на ўсесаюзных спаборніцтвах сельскай моладзі ёй прысвойвалася званне чэмпіёна Савецкага Саюза.

З 1950 года Дзярганава нязменна выступае ў складзе зборнай каманды рэспублікі на ўсесаюзных лёгкаатлетycznych спаборніцтвах. І не было яшчэ выпадку, каб яна не апраўдала давер'я, каб не прынесла камандзе дарагіх заліковых ачкоў.

Дзярганава з'яўляецца членам сельскага спартыўнага таварыства «Калгаснік». Ёй прысвоена званне спартсмена 1 разрада. Яна і зараз, будучы студэнткай, не хоча парываць са сваім любімым таварыствам, якое выхавала яе.

— Я яшчэ вярнуся ў калгас, — заяўляе яна, — скончу інстытут, паеду ў сельскую школу, буду вучыць дзяцей і выходзіць у іх любоў да спорту, які так многа дае чалавеку.

У таленавітай калгаснай спартсменкі — цудоўная будучыня.

П. СЛАВІН.

ВЫХАВАННЕ ДЗІЦЕЙ У СЯМ'І ДА ПАСТУПЛЕННЯ Ў ШКОЛУ

А. НЕЎСКИ,

кандыдат педагагічных навук.

ВЫХАВАННЕ дзіцяці пачынаецца з самага ранняга дзяцінства, літаральна з першага дня яго нараджэння. Нават тады, калі маці корміць грудное дзіця, яна сваімі адносінамі да яго, сваім голасам, ласкай, самой сваёй прысутнасцю выклікае ў яго стан ажыўлення, усмешку, спробы пераймаць голас маці, крок за крокам стварае ў дзіцяці пэўныя рэжым і звычкі.

У раннім дзяцінстве важнейшым элементам выхавання з'яўляецца догляд за дзіцем і яго гігіенічнае абслугоўванне. Гэта і зразумела: без такога абслугоўвання з боку дарослых дзіця не магло-б не толькі нармальна развівацца, але і існаваць; само жыццё дзіцяці ў гэтым узросце залежыць ад правільнага кармлення і догляду, ад тых гігіенічных умоў, якія ствараюцца для дзіцяці ў сям'і.

Але нават і ў самым раннім дзяцінстве трэба клапаціцца не толькі аб доглядзе за дзіцем, але і аб яго

фізічным выхаванні. Задача заключаецца не толькі ў тым, каб ахоўваць і ўмацоўваць здароўе дзіцяці, але і ў тым, каб клапаціцца аб нармальным развіцці і загартоўцы дзіцячага арганізма, развіваць рухі дзіцяці, прывучаць яго кіраваць імі, кіраваць сваім целам, крок за крокам садзейнічаць развіццю ў дзіцяці сілы, вынослівасці, спрытнасці, развіваць і ўмацоўваць яго нервовую сістэму.

У фізічным выхаванні дзяцей ранняга і дашкольнага ўзросту велізарнае значэнне мае агульны распарадак жыцця (здоровы рэжым), гігіенічная абстаноўка ў сям'і, цацкі, якія дапамагаюць развіццю рухавасці (цацкі-рухавікі, каталкі, мячы), рухавыя гульні і загартоўка дзяцей пры дапамозе сонца, вады і паветра. Важнейшай складанай часткай фізічнага выхавання з'яўляецца і гігіенічнае выхаванне дзяцей, г. зн. выхаванне культурных навываў і звычак (ахайнасць, акуратнасць, гігіенічнае самаабслугоўванне і г. д.).

Пры ўсім велізарным значэнні фізічнага выхавання ў раннім дзяцінстве гэтым, вядома, выхаванне дзіцяці ў сям'і далёка не абмяжоўваецца. Не менш важныя задачы стаяць перад бацькамі і ў галіне **разумовага выхавання** маленькага дзіцяці.

Дзіця, калі яно здаровае, вельмі рана пачынае праяўляць актыўную жывую цікавасць да ўсяго навакольнага. Усё новае, незвычайнае, што трапляе ў поле зроку дзіцяці, прыцягвае яго ўвагу: дзіця цягнецца да прадметаў, цацак, хапае і перабірае іх рукамі, цягне ў рот; яно прыслухоўваецца да розных гукаў і само пачынае іх пераймаць. Па меры развіцця мовы дзіця пачынае літаральна засыпаць дарослых пытаннямі: А гэта што? А гэта як называецца? З чаго зроблена шкло? А чаму ідзе дожджык? А куды сонца ідзе на ноч? і г. д. і т. п.

Гэтую дзіцячую дапытлівасць і трэба выкарыстаць для таго, каб дапамагчы дзіцяці зразумець і разабрацца ў тым, што яно вакол сябе назірае, даць яму яснае ўяўленне аб навакольным свеце і паступова павялічваць запас яго ўяўленняў шляхам гутарак з дзіцем, уважлівымі адносінамі да яго пытанняў, умелым падборам кніжак, малюнкаў, цацак, арганізацыяй зносін дзіцяці з навакольнымі людзьмі, з таварышамі-аднагодкамі.

Па меры накуплення запаса ўяўленняў у дзіцяці развіваецца і яго мова, а развіццё звязнай, членараздзельнай мовы ў сваю чаргу дапамагае яму лепш асэнсаваць навакольнае, разабрацца ў тым, што яму незразумела; яно задае пытанні, прымае ўдзел у агульнай гутарцы, расказвае само.

Так, крок за крокам, пры нашым удзеле і пад нашым кіраўніцтвам узбагачаецца разумовы кругазор дзіцяці, развіваюцца яго разумовыя здольнасці — памяць, увага, кемлівасць і г. д.

Вялікія задачы стаяць перад сям'ёй і ў галіне **маральнага выхавання** дзіцяці. Ва ўмовах пастаянных зносін з дарослымі і дзецьмі ў дзіцяці няўхільна складаюцца пэўныя адносіны да навакольных, пэўныя звычкі. І толькі ад нас, ад нашага выхавання залежыць, якія гэта будуць адносіны і якія звычкі. У адных выпадках дзіця з ранняга маленства прывыкае ні з кім і ні з чым не лічыцца, прывыкае да таго, што ўсе за ім даглядаюць і ўсе яго абслугоўваюць, і што-б яно ні рабіла, усё яму прабаецца, таму што яно «маленькае». У выніку расце спешчаная і безадказная істота, чорствы і сухі эгаіст. У іншых выпадках дзіця рана прывучаецца лічыцца з інтарэсамі навакольных, прывучаецца быць ветлівым і ўважлівым да людзей, захоўваць устаноўлены ў сям'і парадак і г. д.

Задача маральнага выхавання маленькага дзіцяці і заключаецца ў тым, каб з ранніх год прывучаць яго жыць у калектыве, лічыцца з калектывам і падпарадкоўваць свае асабістыя інтарэсы інтарэсам калектыва. Такім калектывам

Для дзяцей рэспублікі



Празвінеў апошні званок. Скончыліся заняткі ў школе! Летнія канікулы абяцаюць шмат дэён добрага адпачынку, вясёлых забаў, цікавых гульняў...

Тысячы савецкіх школьнікаў праводзяць свае канікулы ў піонерскіх лагерах, санаторыях. Многія адпраўляюцца ў цікавыя падарожжы, турыскія паходы па роднай краіне.

Так Радзіма-маці клапаціцца аб здароўі свайго падростаючага пакалення. У паходах, экскурсіях, у лагерах савецкая дзетвара добра адпачывае, каб восенню з новымі сіламі сесці за школьныя парты, авалодваць ведамі. У нашай рэспубліцы штогод так праводзяць свой адпачынак дзесяткі тысяч дзяцей. У мінулым годзе толькі ў піонерскіх лагерах адпачывала 170 тысяч дзяцей, а сёлета адпачне яшчэ больш.

На здымку: на прывале.

Фотаэцюд В. Вяхоткі

для маленькага дзіцяці з'яўляецца перш за ўсё сям'я, а затым круг таварышоў — і дома, і ў яслях, і ў дзіцячым садзе. Задача сям'і — так арганізаваць жыццё дзіцяці і жыццё ўсёй сям'і, каб з дня ў дзень развіваць у яго таварыскасць, зычлівыя адносіны да людзей, усведамленне неабходнасці лічыцца з іншымі, дапамагаць таварышам; выхоўваць сумленнасць, праўдзівасць, пачуццё адказнасці за свае ўчынкі і за выкананне тых абавязкаў, якія ўскладаюцца на яго сям'ёй або калектывам таварышоў.

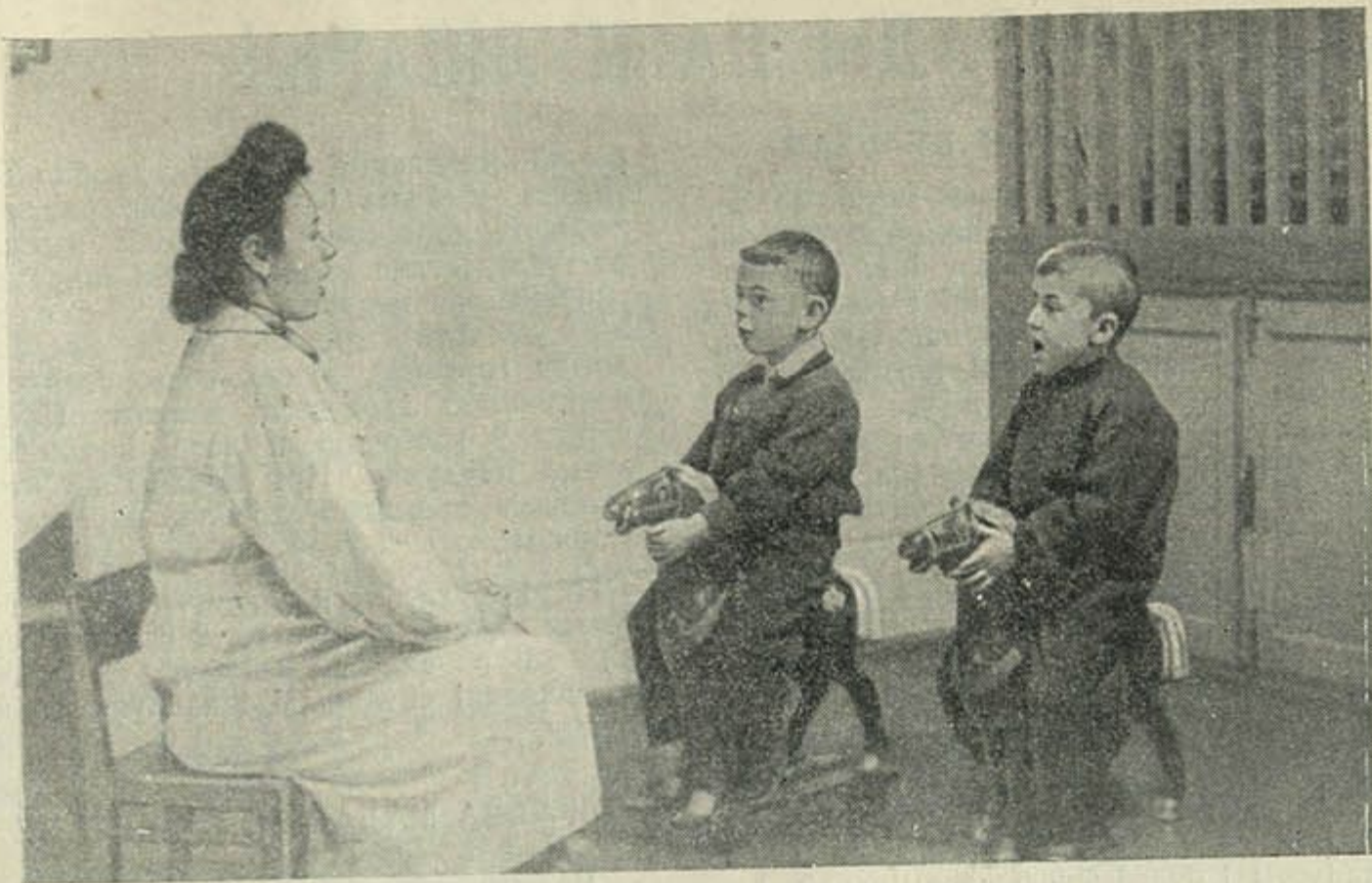
Велізарнае значэнне для фізічнага, разумовага і маральнага выхавання дзяцей дашкольнага ўзросту маюць **дзіцячыя калектыўныя гульні**. Дзеці-дашкольнікі ў сваіх гульнях паўтараюць усё, што прыцягвае іх увагу ў навакольным жыцці: быт і праца, розныя віды чалавечай дзейнасці і грамадскія адносіны. Выконваючы ў гульні тую ці іншую ролю (маці, якая даглядае за дзіцем, доктара, які даследуе хворага, міліцыянера, які рэгулюе вулічны рух, і г. д.), дзіця «ўжываецца» ў гэтую ролю і пачынае глыбей і лепш разумець сапраўднае, рэальнае жыццё.

Гуляючы, дзеці прывучаюцца выконваць свае абавязкі, падпарадкоўвацца ўстаноўленым правілам, падтрымліваць пэўны парадак. У гульнях развіваецца актыўнасць дзяцей і разам з тым фарміруюцца вытрымка, самавалоданне, характар і воля. У гульнях развіваюцца і таварыскія ўзаемаадносіны паміж дзецьмі, складаецца калектыў. Нарэшце, жывыя, рухавыя дзіцячыя гульні маюць істотнае значэнне і для фізічнага развіцця дзяцей. Трэба таму стварыць усе ўмовы для таго, каб дзеці маглі свабодна гуляць, мелі таварышоў для гульні і г. д. Гульні для маленькага дзіцяці маюць не меншае значэнне, чым вучэнне для школьнікаў.

Аднак, як-бы высока мы ні ацэньвалі выхаваўчае значэнне дзіцячай гульні, было-б грубай памылкай ператварыць усё жыццё дзяцей у суцэльную гульню і звесці выхаванне маленькага дзіцяці да арганізацыі дзіцячых гульняў. Побач з гульнёй у дзіцяці з самых ранніх год павінны быць і свае, пасільныя для яго абавязкі.

Вельмі важна, каб гэта былі не толькі выпадковыя даручэнні, але і нейкія пастаянныя абавязкі, за якія дзіця адказвала-б гэтак-жа, як дарослы адказвае за даручаную яму справу. І важна, каб дзіця не толькі абслугоўвала сябе, рабіла не толькі тое, у чым яно само мае патрэбу, але і тое, што неабходна для іншых, для ўсёй сям'і. Трэба паступова прывучаць дзіця рабіць не толькі тое, што яму цікава, але і тое, што трэба, калі нават часам гэта і цяжкавата і сумна. Задача заключаецца ў тым, каб заахвоціць дзіця да **працы**, навучыць яго выконваць любую пасільную для яго справу, выпрацаваць у яго неабходныя працоўныя навыкі і ўменні, прывучыць дзіця выконваць любую работу добрасумленна і акуратна і выхаваць пачуццё адказнасці за кожную даручаную яму справу.

Магутным і незамянімым сродкам выхавання дзяцей з'яўляецца **мастацтва** ва ўсіх яго формах — музыка, жывапіс, мастацкая літаратура і г. д. Мастацтва не толькі ўпрыгожвае наша жыццё, але і дапамагае глыбей зразумець яго, засвоіць тыя пачуцці, думкі, ідэі, якія мастак увасабляе ў мастацкіх вобразах,



Не ўсе дзеці 3 — 4-гадовага ўзросту могуць чыста і правільна гаварыць. Вымаўленне многіх гукаў, асабліва санорных, шыпячых і свісцячых, некаторым даецца цяжка.

На здымку: выхавальніца дзіцячага сада БВА т. Р. Фядуліна праводзіць гульні-заняткі па асваенню цяжкіх для вымаўлення гукаў.

Фото І. Салівейчыка.

у фарбах і гуках. Далучаючы дзяцей да мастацтва, мы развіваем і іх уласныя творчыя здольнасці і дараванні.

Мастацкае выхаванне дзяцей таксама пачынаецца з самага ранняга ўзросту: і мелодыя калыбельнай песні, і афармленне дзіцячага пакоя, і падбор цацак, і музыка, і кветкі, і прыгожае ўбранства памяшкання — усё гэта радуе дзіця і пакідае глыбокі след у яго свядомасці, якая фарміруецца, развівае яго мастацкі густ. Калі дзіця становіцца старэйшым, трэба шырока выкарыстаць для яго выхавання дзіцячую мастацкую літаратуру, казкі, народную творчасць. Мала-памалу дзеці і самі пачынаюць прабаваць свае сілы ў маляванні, лепцы, музыцы.

Калі сям'я чаму-небудзь не ў стане сваімі сіламі забяспечыць выхаванне маленькага дзіцяці, на дапамогу ёй прыходзіць дзяржава, ствараючы шырокую і агульнадаступную сетку дзіцячых яслей і дзіцячых садоў. Змяшчаючы дзіця ў яслі або ў дзіцячы сад, бацькі абавязаны ўважліва прыслухоўвацца да парад і ўказанняў педагогічнага персанала і ўсё жыццё дзіцяці ў сям'і арганізаваць так, каб забяспечыць поўную ўзгодненасць у рабоце яслей, дзіцячага сада і сям'і.

Выхаванне дзіцяці да школы разам з тым з'яўляецца і падрыхтоўкай яго да школы. Сярод дзяцей-сямігодак, якія паступаюць у школу, большасць такіх, якія ўжо да пачатку школьных заняткаў чакаюць не дачакаюцца, калі-ж нарэшце, яны стануць школьнікамі; яны з вялікай цікавасцю займаюцца ў школе, хутка ўключаюцца ў школьны таварыскі калектыў, добра разумеюць патрабаванні школы і паспяхова спраўляюцца з вучэбнымі заданнямі. Гэта і значыць, што такія дзеці добра падрыхтаваны да школы.

Але ёсць дзеці, якія прывыкаюць да школы з вялікай цяжкасцю, баяцца новых людзей, не ўмеюць падпарадкоўвацца школьным парадкам, не ўмеюць

працаваць у калектыве, у іх бедны запас уяўленняў, слаба развітая мова, яны няўжывальныя, няўважлівыя і не ўмеюць спакойна і сканцэнтравана займацца; іх больш прыцягвае гульня, а не тыя, веды, якія дае школа. У чым-жа справа? Зусім відавочна, што тут сказваюцца нейкія сур'ёзныя недахопы папярэдняга выхавання, і бацькам прыходзіцца наракаць на сябе, калі дзіця, якому па закону ўжо час паступаць у школу, на справе аказваецца зусім непадрыхтаваным да школьнага навучання.

Як-жа сям'я можа і павінна рыхтаваць дзіця да паступлення ў школу?

Падрыхтоўка гэтая ідзе спакваля. Па сутнасці, як мы ўжо казалі, усё выхаванне дзіцяці з ранняга маленства з'яўляецца адначасова і падрыхтоўкай яго да школы. Выхоўваючы дзіця, бацькі павінны глядзець далёка наперад і бачыць дзіця такім, якім яно павінна стаць у будучым. Для маленькага дзіцяці такім бліжэйшым будучым і з'яўляецца яго паступленне ў школу. Дзіця зможа паспяхова вучыцца ў школе, калі ўмела выхаваць у яго цікавасць да яе, цікавасць да ведаў і жаданне вучыцца. Неабходнай умовай паспяховага навучання ў школе для дзяцей-сямігодак з'яўляецца дастатковы запас уяўленняў аб навакольным свеце і больш ці менш развітая мова. Вялікае значэнне мае наяўнасць у дзіцяці культурных навыкаў і звычак, дастатковая самастойнасць, арганізаванасць, пачуццё адказнасці, прывычка жыць у калектыве і падначальвацца пэўным правілам. Гатоўнасць да школы ў нейкай меры звязана і з узроўнем фізічнага развіцця дзіцяці: дзіця павінна быць даволі моцным фізічна для таго, каб школьныя заняткі, школьная нагрузка не выклікалі ў яго ператамлення, таму што пры вялікай стомленасці дзіця, зразумела, не зможа паспяхова працаваць у школе.

З брашуры «Асновы выхавання дзяцей у савецкай сям'і»

ПАРАДЫ ПА КУЛІНАРЫІ

ЛЕТНІ БОРШЧ З БУЛЬБАЙ

Пакласці ў каструлю мяса, заліць 3—3½ л вады і паставіць варыць. Калі вада закіпіць, зняць пену і варку працягваць пры ціхім кіпенні 1½—2 гадзіны. За 15—20 хвілін да падачы на стол у бульён пакласці ачышчаныя і нарэзаныя моркву, пятрушку, цыбулю і раннюю капусту; пры гэтым разрэзаць качаны на буйныя часткі (на 4—6 частак), затым дадаць цэлую ачышчаную бульбу і соль.

Перад падачай к сталу пакласці ў каструлю нарэзаныя на часткі памідоры, даць бульёну пракіпець і разліць у талеркі, паклаўшы ў кожную талерку частку качана капусти, 2—3 шт. бульбы, памідоры, укроп або зелень пятрушкі.

На 500 г мяса—2—3 шт. морквы, 1 пятрушку, 1—2 цыбуліны, па 500 г капусти і бульбы, 200 г памідораў.

СУП БУЛЬБЯНЫ СА СВЕЖЫМІ ГРЫБАМІ

Свежыя грыбы, белыя або масляты, ачысціць і прамыць. Карэньчыкі адрэзаць, зрубіць і падсмажыць на масле. Асобна падсмажыць карэнні і цыбулю. Шапкі грыбоў нарэзаць лустачкамі, абварыць, працягваць на сіта і, калі вада сцячэ, перакласці ў каструлю, заліць вадой і варыць на працягу 40 хвілін.

Пасля гэтага ў каструлю пакласці нарэзаную кубікамі бульбу, падсмажаныя карэньчыкі грыбоў, карэнні, цыбулю, соль, перац, лаўровы ліст і варыць яшчэ 20—25 хвілін. Пры падачы на стол дадаць смятану, дробна нарэзаную зялёную цыбулю і ўкроп.

Суп са свежымі грыбамі можна прыгатаваць і на мясным бульёне. У суп можна дадаць манныя крупы (па 10 г на талерку).

На 500 г грыбоў — 800 г бульбы, 200 г карэнняў і цыбулі, 2 ст. лыжкі масла.

СУП-ПЮРЭ З ЦВЯТНОЙ КАПУСТЫ

Адабраць ¼ частку невялікіх качаноў цвятной капусти для гарніру і асобна зварыць іх у падсоленай вадзе. Астатнюю капусту, а таксама ачышчаную і прамытую бульбу, нарэзаную лустачкамі, скласці ў каструлю, заліць 4 шклянкі вады, дадаць 2 чайныя лыжкі солі і паставіць варыць на 25—30 хвілін. Усё гэта працерці праз сіта і развесці гарачым малаком. Пры падачы на стол суп заправіць сліўкамі або слівачным маслам, перамяшаць і пакласці адвараныя качаны капусти. Асобна падаць грэнкі.

Замест свежай можна ўзяць кансерваную цвятную капусту. У гэтым выпадку тэрмін варкі супу скарачаецца на 10—15 хвілін. Суп-пюрэ можна прыгатаваць таксама з белакачаннай капусти. Яе трэба ачысціць, вымыць і паставіць варыць; праз 15—20 хвілін пакласці бульбу, зварыць яе і далей гатаваць суп, як указана вышэй.

На 600 г цвятной або 750 г белакачаннай капусти — 500 г бульбы, 2 шклянкі малака і 3 ст. лыжкі масла.

АКРОШКА ЗБОРНАЯ МЯСНАЯ

Вараную ялавічыну, вяндрліну, язык, а таксама ачышчаныя свежыя гуркі на-

рэзаць маленькімі кубікамі; дробна нарэзаць цыбулю і ў талерцы размяць лыжкай, дадаўшы крыху солі; цыбуля ад гэтага стане мяккай. Бялкі звараных укнутую яек нарубіць, а жаўткі расцерці ў каструлі, дадаць да іх смятану, крыху гарчыцы, цукар, соль, старанна перамяшаць і развесці квасам. Пасля гэтага ў каструлю пакласці падрыхтаваныя прадукты. Пры падачы на стол акрошку пасыпаць дробна нарэзаным укропам.

На 1 л хлебнага квасу — 200 г гатовых мясных прадуктаў, 2 свежыя гуркі, 75 г зялёнай цыбулі, 2 яйкі, ½ шклянкі смятаны і 1 чайную лыжку цукру.

БУЛЬБА МАЛАДАЯ, У СМЯТАНЕ

Ачышчаную маладую бульбу зварыць у падсоленай вадзе, вадку зліць, пакласці смятану, масла і, устрасаючы, перамяшаць. Зверху пасыпаць нарэзаным укропам або зеленню пятрушкі.

На 1 кг бульбы — ½ шклянкі смятаны, 1 ст. лыжку масла.

КАПУСТА ФАРШЫРАВАНАЯ

Для фаршыравання трэба ўзяць невялікі цэлы качан капусти, ачысціць верхня яго лісці, выразаць качарыжку і пакласці ў кіпячую падсоленую вадку. Калі капуста зварыцца настолькі, што лісці не будуць ламацца, дастаць яе з вады і пакласці на сіта, каб вада сцякла. Для прыгатавання фаршу мяса абмыць, прапусціць праз мясарубку, змяшаць з замочаным у малаку хлебам і ў другі раз прапусціць праз мясарубку. У атрыманы фарш дадаць масла, соль і ўсё добра вымешаць. Калі капуста астыне, разняць лісці, злёгка пасаліць і перакласці іх фаршам, потым зноў лісці скласці, надаўшы форму качана, пакласці на патэльню, паліць маслам, падліць бульён або вадку і паставіць на гадзіну ў духоўку.

За 15—20 хвілін да заканчэння запякання паліць капусту смятанай. Гатовы качан перакласці на блюда, нарэзаць на кавалкі і паліць працэджаным соусам, у якім тушылася капуста.

Пры жаданні мясны фарш можна замяніць фаршам, прыгатаваным з рысу, грыбоў і цыбулі; у гэтым выпадку ў фарш трэба дадаць 2—3 сырыя яйкі.

На 1 качан капусти сярэдняй велічыні — 500 г мяса (мякаці), 125 г белага хлеба, ¾ шклянкі малака, 1 шклянку смятаны і 3 ст. лыжкі масла.

ВАРЭННЕ З СУНІЦ

Суніцы асцярожна перабраць, каб не паціснуць ягады, выбраць галінкі, лісцікі і няспелыя ягады. Прыгатаваць сіроп, зняць з агню і асцярожна апусціць у сіроп ягады. Таз злёгка ўстрасаць для таго, каб ягады апусціліся ў сіроп, зноў паставіць на агонь, даць закіпець, зняць пенку і варыць на слабым агні да гатоўнасці.

На 1 кг суніц — 1 кг цукру, ½ шклянкі вады.

ВАРЭННЕ З ВІШНІ

Ягады перабраць, прамыць у халоднай вадзе; дастаць з ягад костачкі. У таз для варэння ўсыпаць цукар, уліць вадку, размяшаць і даць закіпець. У гарачы сіроп пакласці ягады і варыць да гатоўнасці.

На 1 кг вішні — 1½ кг цукру, ¾ шклянкі вады.

ВАРЭННЕ З ЧОРНЫХ ПАРЭЧАК

Ягады чорных парэчак ачысціць ад галінак і сухіх кветак, заліць халоднай вадой і затым, зняўшы ўсплыўшыя на паверхню рэшткі, адкінуць ягады на сіта і даць сцячы вадзе. Зварыць густы сіроп, усыпаць у яго прыгатаваныя ягады, даць закіпець і паставіць на слабы агонь на 40—50 хвілін.

На 1 кг чорных парэчак — 1½ кг цукру, 1 шклянку вады.

ВАРЭННЕ З АГРЭСТУ

Зялёны (недаспелы), ачышчаны ад зярнят агрэст прамыць, пакласці ў міску. Спрыснуць вадой, некалькі раз устрасаць і паставіць у халоднае месца (пажадана на лёд) на 5—6 гадзін. Пасля гэтага падрыхтаваць сіроп, пакласці ў яго агрэст, загадзя працэджаны на сіта, і варыць да гатоўнасці.

На 1 кг агрэсту — 1½ кг цукру, ¾ шклянкі вады.

ВАРЭННЕ З ЯБЛЫКАУ

Для варэння найбольш прыдатны салодкія гатункі яблыкаў: карычныя, баваріка і інш. Яблыкі ачысціць ад скуркі, нарэзаць частачкамі і выразаць сярэдзіну. Прыгатаваць сіроп, у які пакласці яблыкі і варыць іх да таго часу, пакуль яны не стануць празрыстымі. Калі частка яблычных долек будзе гатова раней іншых, іх трэба асцярожна дастаць лыжкай, перакласці ў міску і варку астатніх працягваць да поўнай гатоўнасці.

Для араматы ў некаторыя гатункі яблыкаў у канцы варкі можна дадаць крыху ваніліну, апельсінавай або лімоннай цэдры. Апрача таго, пры варцы варэння з салодкіх гатункаў яблыкаў рэкамендуецца дадаваць журавіны (на 1 кг яблыкаў — 1 шклянку журавін).

На 1 кг яблыкаў — 1 кг цукру, ¾ шклянкі вады.

ВАРЭННЕ З ІГРУШ

Моцныя непераспелыя ігрушы ачысціць ад скуркі, разрэзаць на частачкі (выразаўшы сярэдзіну), пакласці ў каструлю, заліць халоднай вадой так, каб яна толькі пакрыла ігрушы, і варыць, пакуль яны не стануць мяккія. У пасуду для варкі варэння пакласці цукар, заліць 2 шклянкамі адвару, атрыманага пры варцы ігруш, размяшаць і даць закіпець. У гарачы сіроп апусціць прыгатаваныя ігрушы і пры слабым кіпенні варыць да гатоўнасці.

На 1 кг ігруш — 1½ кг цукру.



— Прыдзеца вам, панове, уступіць дарогу жанчыне...

Адказны рэдактар: А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ № 04777 Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 2-33-03.

Падпісана да друку 29/V-53.

Цана 1 р. 50 к. Да гэтага нумара прыкладаецца выкрайка.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4.

Тыраж 35.000 экз. Зак. 374

1964 T.

